

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav románských studií

Diplomová práce

**POSTAVA DONA JUANA VE FRANCOUZSKÉ LITERATUŘE
V LETECH 1850-1950**

The literary character of Don Juan in French literature from 1850 to 1950

Bc. Filip Kareta

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Václav Jamek

Praha 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl všechny využitě prameny a literaturu.

V Praze dne 20. května 2015

.....

Filip Kareta

Velice děkuji doc. PhDr. Václavu Jamkovi za cenné připomínky, rady a čas, který mi věnoval.

Abstrakt

Diplomová práce *Postava Dona Juana ve francouzské literatuře v letech 1850 – 1950* se věnuje změnám postavy Dona Juana v dílech tohoto období.

Autor se zaměřil na inspirační zdroje a vlastní přínos jednotlivých spisovatelů ve vztahu k předchozím dílům s donjuanskou tematikou. Ve své práci hojně využívá především srovnávací metodu. Díla dělí do tří skupin.

V první jsou zařazeny práce, jejichž autoři našli pro postavu Dona Juana inspiraci především u Molièra a Tirsy de Moliny.

Druhá zahrnuje práce navazující zejména na romantické pojetí Prospera Mériméa.

Ve třetí jsou díla atypická, v nichž nepřevažuje žádný z předchozích vzorů.

Autor klade důraz na nové prvky, jimiž byl donjuanský mýtus obohacen.

Summary

Master's thesis *Don Juan as the character in French literature from 1850 until 1950* is dedicated to the research on the change of Don Juan's character in the selected works of this period.

Author concentrated on the sources of inspiration and on contribution of individual authors in relation to previous works with Don Juan's theme. In his work he uses mainly the comparative method. He divides works into three groups.

In the first group, there are the works whose authors found inspiration for Don Juan's character above all in the works of Molière and Tirso de Molina.

In the second part, there are works that follow the romantic concept by Prosper Mérimée.

In the third part, there are atypical works, in which does not prevail any of the previous models.

Author concentrates on new elements with which Don Juan's myth was enriched.

Klíčová slova:

Don Juan, milostný vztah, divadlo, román, inspirace, přínos, mýtus.

Key words:

Don Juan, love, theatre, novel, inspiration, support, myth.

OBSAH

1. Úvod.....	7
2. Díla inspirovaná Molièrovým Donem Juanem.....	8
2.1 Don Juan Jeana Aicarda.....	9
2.2 Dona Juan Michela Zévaca	13
2.3 Don Juan Edmonda Rostanda	18
2.4 Don Juan Jeana Anouilhe	19
2.5 Don Juan Henryho de Montherlanta.....	25
3. Díla inspirovaná Donem Juanem Prospera Mériméa.....	29
3.1 Don Juan Oscara Milosze	32
3.2 Don Juan Henryho Bataille	36
3.3 Don Juan Josepha Delteile.....	39
4. Atypická díla.....	45
4.1 Don Juan Guillaume Apollinaire	45
4.2 Don Juan Georgese Bataille	48
4.3 Don Juan Sidonie Gabrielle Colette	50
4.4 Don Juan Michela de Ghelderode.....	50
4.5 Don Juan Pierra-Jeana Jouva	53
4.6 Don Juan Alberta Camuse.....	55
5. Závěr.....	57
Résumé.....	59
Seznam použité literatury.....	61

1. Úvod

Donjuanské téma má v literatuře trvalé místo, a to v různých podobách: příběh je pokládán za jeden z novodobých mýtů. Objevuje se nejprve ve španělských a italských hrách 17. století, odkud čerpá i tvůrce nejslavnější hry *Don Juan aneb Kamenná hostina* (*Dom Juan ou le Festin de Pierre*, 1665), Molière.

Zatímco ve francouzské literatuře 18. století se postava Dona Juana přímo nevyskytuje, v 19. století je oživena romantiky a Don Juan se stává hlavní postavou řady prozaických děl, básní a divadelních her slavných autorů, jimiž byli Prosper Mérimée, Alfred de Musset, Alexander Dumas či Théophile Gautier.

Avšak zjevení donjuanského tématu romantismem zdaleka nekončí. Postavu objevíme v 19. století například u Charlese Baudelaira či neoromantika Barbey d'Aurevillyho.

Až potud jsem se věnoval literárním proměnám postavy Dona Juana ve své bakalářské práci.¹ Cílem mé diplomové práce bude rozbor postavy Dona Juana ve francouzské literatuře od poloviny devatenáctého století do poloviny století dvacátého²

Ukážeme si míru inspirace jednotlivých autorů u klasicistních vzorů i předchůdců v 19. století a podíl nového pojetí tématu po stránce obsahové i formální.

Práce je rozdělena na tři části. V první se budeme věnovat literárním dílům, jež byla z velké části ovlivněna hrami Tirsa de Moliny a Moliéra. Ve druhé části se zaměříme na díla, jež se inspirovala především novelou *Duše v očištění* od Prospera Mériméa. Ve třetí části rozebereme díla, jež se nedají mezi předchozí dvě skupiny zařadit, a buď se výrazněji neinspirovala žádným z předchozích děl, nebo se naopak inspirovala jimi všemi.

V závěru shrneme, jak moderní autoři přispěli k obohacení a prohloubení tématu. Ukážeme si, jakými proměnami prošla postava Dona Juana i některé výrazné motivy příběhu.

---

¹ Kareta, Filip: *Postava Dona Juana ve francouzské literatuře od klasicismu po romantismus*. Bakalářská práce. Praha: Ústav románských studií, 2012.

² Výjimkou jsou v 19. století Charles Baudelaire a Barbey d'Aurevilly, které jsem zařadil už do předchozí práce a přitom jejich díla vyšla až po roce 1850. Ve 20. století jsem mezi autory naopak navíc zařadil Jeana Anouilhe a Henryho de Montherlant, kteří svá dramata vydali až po roce 1950.

2. Díla inspirovaná Molièrovým Donem Juanem

Molièrova hra *Don Juan aneb Kamenná hostina* (*Dom Juan ou le Festin de Pierre*) se poprvé hrála v roce 1665 (pod původním kratším názvem *Le Festin de Pierre*). Kvůli společenské kritice, kterou do ní Molière vložil, musela být po pouhých patnácti reprízách (zřejmě na nátlak katolické organizace – Společnosti nejsvětější svátosti oltářní) stažena. Ačkoli se jedná o velmi zdařilé dílo, Molièrův *Dom Juan* se pak až do roku 1841 na scéně neobjevil. Přesto má právě Molièrova hra na rozvoj literatury s donjuanskou tematikou rozhodující vliv.

Díla zařazená do této kapitoly se z velké části inspirovala právě Molièrovou hrou. I Molière však měl své inspirační zdroje.

Za tvůrce prvního literárního díla o Donu Juanovi bývá považován španělský kněz Tirso de Molina (vlastním jménem Gabriel Téllez), jenž napsal hru *Sevillský svůdce a kamenný host* (*El burlador de Sevilla y convidado de piedra*, 1630) a vytvořil rámcový scénář příběhu.

V této veršované a nesporně poetické hře se objevují všechny trvalé prvky scénáře; dvojice mladého, zvráceného šlechtice a šaškovského sluhy; ženy a nepřetržitý sled útěků; ztroskotání lodi; vražda urozeného otce a urážka jeho posmrtného zpodobení; pád do pekelné hlubiny. Velkolepé efekty, jež se uplatnily při rozuzlení, i zázračné zjevení sochy, která se hýbe a mluví, přispěly více než cokoli jiného k přežití této báje v lidové představitosti.³

Jak jsem ale podrobně vysvětloval už ve své bakalářské práci, Molière byl ovlivněn především italskými autory commedia dell'arte Cicogninim a Gilibertem, jejichž hry byly v Paříži té doby oblíbené. Molière také znal první francouzsky psané hry s donjuanskou tematikou od méně známých autorů Dorimonda a Villierse. Oproti předchozím verzím však Molière vytvořil dílo mnohem hlubší a propracovanější.

Při rozboru následujících děl si ukážeme, jak autoři navazují na Molièrovo pojetí Dona Juana a čím svá díla dále obohacují. Dotkneme se také případné návaznosti na hru Tirsa de

---

³Berveiller, Michel: *Don Juan* [online]. [cit. 2012-07-15]. Dostupné z: <http://www.universalis.fr/encyclopedie/don-juan/>, s. 2.

„Et voilà posés, dans cette pièce en vers, indiscutablement poétique, tous les éléments impérissables du scénario; le couple du jeune seigneur pervers et du valet bouffon; les femmes et les fuites successives; le naufrage; le meurtre du père noble et l'insulte à son effigie mortuaire; la chute dans l'abîme infernal. Les effets spectaculaires auxquels prêtait ce dénouement, ainsi que le prodige de la statue mouvante et parlante ont contribué, plus que autre chose, à la survie de cette fable dans l'imagination populaire.“

Moliny či na Mozartovu operu *Don Giovanni* (1787), která vychází z Molièrovoy verze, ale sama svým úspěšným zpracováním přerůstá v důležitý inspirační zdroj.

2.1. Don Juan Jeana Aicarda

Jean Aicard, provensálský básník, dramatik a od roku 1909 člen Francouzské akademie, byl autorem rozsáhlé hry *Don Juan ou la comédie du siècle* z roku 1889, často též označované jako *Don Juan 89*. Dílo má téměř šest set stránek, sestává z pěti dějství, a je z velké části napsané v alexandrínech.

V dramatu můžeme najít mnoho prvků přejatých od Tirsa, Mozarta a Molièra. Nejsilněji je přítomen Molièrův vliv, projevuje se ve jménech postav (Sganarel, Don Guzman, komtur), v některých scénách (s žebrákem, s vesničankami), či přímo v narážkách na Molièrovu hru.

SGANARELLE (lisant, avec stupéfaction)

Don Juan!... ou Le Festin de pierre!

DON JUAN (riant)

Tu vas voir là comment nous arrange Molière.

SGANARELLE

Quoi! Vous et moi!⁴

Dochází i k situaci, kdy čte Sganarel pasáž přímo z Molièrovoy hry, ale místy od původní Molièrovoy verze odbočuje.

SGANARELLE (lisant)

„Don Juan, l'endurcissement au péché entraîne une mort funeste, et les grâces du ciel que l'on renvoie ouvrent un chemin à sa foudre!“

---

⁴ Aicard, Jean: *Don Juan ou la comédie du siècle*. Paris. Chamerot et Renouard, 1889. s. 93
Dostupné z: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5400599t.r=Aicard+don+juan.langEN>

SGANAREL (s údivem čte)

Don Juan!... aneb Kamenná hostina!

DON JUAN (směje se)

Uvidíš, jak nás tvoří Molière.

SGANAREL

Cože? Vás a mne!

S'interrompant:

Cet auteur – là me plaît: ses paroles sont sages...

Voyons comment vous répondrez à ses avis!...

„O ciel! Que sens - je!... Un feu invisible me brûle; je n'en puis plus et tout mon corps devient un brasier ardent... Ah!“

(La tonnerre tombe avec grand bruit et de grands éclairs sur don Juan. La terre s'ouvre et l'abîme, et il sort de l'endroit où il est tombé.)

Sganarelle, en lisant, n'a cessé de jeter sur son maître des regards d'effroi comique. Don Juan écoute, calme et triste.⁵

Aicardův hrdina je postižen nemocí století, melancholií a únavou ze života.

Don Juan 89 je starý, zatrpklý, mlčenlivý, melancholický, zahořklý, znavený a zklamaný. Jeho smysly jsou otupené, jeho touha zemřela. Ztratil svou vitalitu, entuziasmus a chuť do života.⁶

Chystá se proto spáchat sebevraždu. Sluha Sganarel se mu v tom snaží zabránit, hovoří s ním, ale také zve k Juanovi domů další a další postavy. Velký rozdíl mezi Aicardovým Juanem a Juany z ostatních literárních děl spočívá v tom, že hrdina zůstává téměř po celou dobu na jednom místě - ve svém bytě. Molinův, Molièrův i Mozartův Juan jsou naproti tomu téměř stále v pohybu.

Drama provázejí nové zajímavé pasáže s komentáři biblických postav (Ježíš, Jakob) i postav alegorických (Duch spánku, Duch lásky).

LA GÉNIE DU SOMMEIL

La moitié du monde s'éveille;

---

⁵ Ibid., s. 94

SGANAREL (čte)

„Done Juane, zatvrzelost v hříchu přináší neblahou smrt. A odmítání nebeské milosti otvírá cestu blesku!“
(zarazí se)

Ten autor se mi líbí: jeho slova jsou moudrá.

Podívejme se, jak mu odpovíte!...

„Ó můj ty Bože! Co to cítím? Jsem stravován neviditelným ohněm. Už to nevydržím! Celé moje tělo je jedna ohnivá výheň. Ach!“

(V tom silně zabouří a do Dona Juana uhodí mocné blesky. Vzápětí se země otevře a pohltní ho. A z místa, kde se propadl, vyšlehnou vysoké plameny.)

Sganarel čte a nepřestává vrhat na svého pána pohledy plné komického zděšení. Don Juan poslouchá, klidný a smutný.

⁶ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*. Paris: Robert Laffont, col. „Bouquins“, 1999., s. 8: “Don Juan 89 est vieux, aigri, taciturne, mélancolique, amer, las et désabusé. Ses sens sont émoussés, son désir est mort. Il a perdu sa vitalité, son enthousiasme et son appétit de vie.“

La moitié du monde s'endort.
Je prédis, frère de la mort,
La mort au jeune homme qui veille,
Et la mort au vieillard qui dort...
La moitié du monde s'endort,
La moitié du monde s'éveille.⁷

Ve hře se setkáváme také s postavami literárními: (Manon Lescaut, Des Grieux).

MANON, expirant.
Je meurs, je t'aime, adieu!
DES GRIEUX, la soutenant.
Tout mon coeur t'accompagne,
Dans la vie et la mort, dans les hontes du baigne,
Et mon amour infâme en sera racheté
Pour sa grandeur fidèle à l'infidélité...
Il emporte dans ses bras Manon expirante.⁸

Zajímavým prvkem je i takzvané divadlo na divadle.

---

⁷ Aicard, Jean: *Don Juan ou la comédie du siècle*, s. 50:

GÉNIUS SPÁNKU

Polovina světa se probouzí;
Polovina světa usíná.
Předpovídám, bratr smrti,
Smrt mladíkovi, který bdí,
A starci, který spí...

Polovina světa usíná,
Polovina světa se probouzí.

⁸ Ibid., s. 260.

MANON (vydechuje)

Umírám, miluji tě, sbohem!
DES GRIEUX (ji podpírá)
Celé mé srdce tě doprovází,
V životě i ve smrti, v hanbě galejí,
A moje bezectná láska tak bude vykoupená
Pro svou velikost věrnou nevěrnosti...
Ve svém náručí odnáší umírající Manon.

L'ACTEUR QUI JOUE DON JUAN.

(Interrompant la lecture de son rôle et désignant l'auteur et le souffleur.)

Ces deux-là se disent des riens

Qui me font perdre mes moyens!

Il s'éloigne en froissant le manuscrit avec fureur.⁹

Don Juan později umírá, ale tím hra nekončí. Následuje, podobně jako v Mozartově opeře, ještě jedna scéna. V Aicardově verzi Donu Juanovi ostatní postavy odpouštějí.

Ještě jedna scéna následuje po smrti svůdníka; zde to však není oslava, ale zádušní mše. Slouží ji sám papež v bazilice Svatého Petra v Římě před množstvím slavných spisovatelů a umělců. Ženy, oběti Dona Juana, pláčí. Dělá se vše proto, aby byl tento „velký mučedník“ rehabilitován.¹⁰

U Mozarta naopak můžeme vidět radost postav z Juanovy smrti.

DONNA ELVIRA, DONNA ANNA, ZERLINA, DON OTTAVIO, MASETTO:

Kde je ten ničema? Kde je ten lump?

Veškerému rozhořčení teď dám průchod.

DONNA ANNA:

Pouze když jej spatřím v poutech, svá muka uklidním.

LEPORELLO:

Už nedoufejte, že jej najdete,

už nehledejte, daleko odešel.

[...]

---

⁹Ibid., s. 260.

HEREC, KTERÝ HRAJE DONA JUANA

(Přerušuje četbu svojí role a ukazuje na Herce a Nápovědu.)

Tihle dva si říkají nesmysly

Kvůli kterým ztrácím nadání.

Vzdaluje se a mačká při tom v hněvu rukopis.

¹⁰ Brunel, Pierre, dir.: *Dictionnaire de Don Juan.*, s. 7: “Une scène suit la mort du séducteur; elle n’est pas ici une fête, mais un requiem. Le pape en personne officie en la basilique de Saint-Pierre à Rome devant une multitude d’écrivains et d’artistes renommés. Les femmes, les victimes de Don Juan pleurent. Il s’agit pour tous de réhabiliter ce “grand martyr”.”

VŠICHNI

Takhle končí ten, kdo činí zlo.

Smrt ničemů se s jejich životem

vždycky shoduje.¹¹

Ve způsobu smrti Dona Juana vyjádřil autor celou rozporuplnost této postavy. Don Juan je zavražděn přízrakem, jenž vystoupí ze zrcadla a má jeho vlastní podobu.

Tragédie Dona Juana spočívá v tom, že se nestal pokorným po tom, co zahlédl absolutno. Zabíla ho vlastní pýcha: „To, čím u žen opovrhoval a před čím utíkal, byl on sám, jeho vlastní duše.“ A proto přichází smrt prostřednictvím přízraku: to jedna část Dona Juana chtěla zabít tu druhou. [...] Filozofická a morální lekce, kterou autor vyvodil, je oslavou pokory a altruismu.¹²

2.2 Don Juan Michela Zévaca

Specialitou Michela Zévaca byly dobrodružné romány na pokračování (romans-feuilletons), které se vyznačují napínavými zápletkami s častými zvraty a velmi připomínají díla Alexandra Dumase.

V dvoudílném románu kápě a meče *Don Juan a Le roi amoureux* (1916) se může Don Juan setkat se skutečnými historickými osobnostmi. Jde totiž o historický román odehrávající se mezi lety 1539 a 1540. V románu vystupují i významní panovníci – císař Karel V. a francouzský král František I. Příběh se z větší části odehrává ve Francii, přes niž se Karel V. vydá potrestat vzbouřená města ve Flandrech.

Autorova originalita tedy spočívá v tom, že se nebál propojit mýtus o Donu Juanovi s historickým románem.

Zévaco přejímá mnohé prvky od svých předchůdců. Don Juan se stejně jako u Tirsa a Molièra jmenuje Don Juan Tenorio a doprovází ho sluha, který se zde má jméno Jacquemin Corentin.

---

¹¹ Mozart, Wolfgang Amadeus: *Don Giovanni*. Libreto: Lorenzo Da Ponte. Český text Rudolf Vonásek. Praha: Národní divadlo, 2000., s. 127.

¹² Brunel, Pierre, dir.: *Dictionnaire de Don Juan*, s. 8: “Le drame de Don Juan est de ne pas avoir pratiqué l’humilité après avoir entrevu l’absolu. Son propre orgueil l’a tué: „Ce qu’il méprisait et fuyait dans la femme, c’était lui, c’était sa propre âme.“ D’où la mort causée par son spectre: c’est une partie de Don Juan qui a voulu tuer l’autre. [...] La leçon philosophique et morale tirée par l’auteur prône l’humilité et l’altruisme.“

Zévacův sluha se, podobně jako Sganarel, svého pána bojí a troufá si mu vyčítat chyby pouze nepřímou:

„Tu m'ennuies. Parle à ton nez, s'il faut absolument que ta langue marche.“

Corentin loucha sur son nez, d'un air aimable, comme pour la saluer, et il reprit:

„Monsieur mon nez, je voudrais bien savoir pourquoi nous sommes partis de Périgueux les premiers ? Depuis Séville, nous ne perdions pas de vue la noble demoiselle...“

Don Juan tressaillit et regarda Corentin de travers.

„Pourquoi, aujourd'hui, la laissons-nous en arrière ? C'est à vous que je parle, monsieur mon nez. Aurions-nous renoncé à cette poursuite indigne d'un vrai gentilhomme ? Serions-nous touché enfin du courage et de la fermeté de cette malheureux enfant ?“

Don Juan poussa un long soupir et frissonna...¹³

V Molièrově verzi:

DOM JUAN: Holà! maître sot, vous savez que je vous ai dit que je n'aime pas les faiseurs de remontrances.

SGANARELLE: Je ne parle pas aussi à vous, Dieu m'en garde. Vous savez ce que vous faites, vous; et si vous ne croyez rien, vous avez vos raisons; mais il y a de certains petits impertinents dans le monde, qui sont libertins sans savoir pourquoi, qui font les esprits forts, parce qu'ils croient que cela leur sied bien; et si j'avais un maître comme cela, je lui dirais fort nettement, le regardant en face: "Osez-vous bien ainsi vous jouer au Ciel, et ne tremblez-vous point de vous moquer comme vous faites des choses les plus saintes? C'est bien à vous, petit ver de terre, petit mirmidon que vous êtes (je parle au maître que j'ai dit), c'est bien à vous à vouloir vous mêler de tourner en raillerie ce que tous les hommes révèrent? Pensez-vous que pour être de qualité, pour avoir une perruque blonde et bien frisée, des plumes à votre chapeau, un habit bien doré, et des rubans couleur de feu (ce n'est pas à vous que je parle, c'est à l'autre), pensez-vous, dis-je, que vous en soyez plus habile homme, que tout vous soit permis, et qu'on n'ose vous dire vos vérités? Apprenez de moi, qui suis votre valet, que le Ciel punit tôt ou tard les impies, qu'une méchante vie amène une méchante mort, et que.

---

¹³ Zévaco, Michel: *Don Juan.*, s. 72: "Unavuješ mě. Pokud musí tvůj jazyk za každou cenu něco dělat, tak ať mluví k tvému nosu. Corentin roztomile zašilhal ke svému nosu, jakoby ho chtěl pozdravit, a dal se znovu do řeči: „Můj pane nose, rád bych věděl, proč jsme opustili Périgeux jako první? Už od Sevilly jsme tu vznešenou dámu neztráceli z dohledu...“

Don Juan sebou trhnul a nevráživě se na Corentina podíval.

„Proč ji dnes necháváme za námi? To k vám hovořím, pane nose. Upustili jsme snad od pronásledování, které není hodno skutečného šlechtice? Zapůsobila na nás snad konečně odvaha a ráznost toho nešťastného dítěte?“

Don Juan si zhluboka povzdechnul a zachvěl se...

DOM JUAN: Paix! ¹⁴

Velmi zajímavé jsou i parapsychické jevy, které se v Zévacových románech objevují. Je bezpochyby fascinovaný fantastickými prvky mýtu. Při absenci jakéhokoli vnějšího dokumentu by tuto hypotézu posílilo místo věnované parapsychickým jevům, halucinacím, hlasům přicházejícím z neznáma, hypnóze, které se přidávají k ukázkám z onoho světa, jež jsou v mýtu tradičně přítomné. Sekvence tohoto druhu se objevují pouze ve vyprávěcí linii týkající se příběhu Dona Juana. ¹⁵

Jedním z těchto jevů je i přízrak zahalené ženy. Ten bychom mohli najít i u Molièra v pátém výstupu pátého dějství. Molièrova postava nabádá Juana k nápravě, Zévacovo zjevení však Juanovi přímo předpovídá smrt.

“Juan Tenorio, vous êtes condamné. Désespéré, maudit, c’est sous la main d’Ulloa que tu succomberas... sous la main du père de Christa... sous l’étreinte du commandeur...” ¹⁶

Zévacova postava Dona Juana má mnoho tváří. Nejvíce ji charakterizuje její citová nestálost. Don Juan je přelétavý a svá vzplanutí nedokáže ovládat.

“Ce qui m’étonne, seigneur Tenorio, c’est que, passionné comme vous prétendez l’être pour la noble dame que vous dites avoir suivie depuis Séville, vous teniez à la première venue des propos amoureux. Cette pauvre petite Denise... pourquoi tentez – vous de tromper cette enfant?”

“Tromper?...“ dit – il dédaigneusement. “Sachez que don Juan n’a jamais trompé une femme...”

---

¹⁴Molière: *Dom Juan ou le Festin de pierre*. In: *Dom Juan*. Présentation par Boris Donné. Paris: Flammarion, 1998, s. 67

DON JUAN: Pomalu, pane hlupáku, jen pomalu! Už jednou jsem ti, myslím, řekl, že nemám mravokárce rád.

SGANAREL: Však já to také neříkám vám. Chraň Bůh! Jistě víte, co děláte. A jestli v nic nevěříte, máte pro to svoje důvody. Ale oni jsou na tom světě drzí panáčci, kteří jsou volnomyšlenkáři a nevědí proč, kteří si hrají na pokrokáře, ježto si myslí, že jim to pasuje. Kdybych měl takového pána já, pěkně bych se mu podíval do tváře a rovnou bych mu řekl: „Vy máte odvahu si takhle zahrávat s nebem? Vy se nebojíte vysmívat nejsvětějším věcem? Vy si chcete tropit šprýmy z toho, co mají všichni lidé v úctě? Myslíte, když jste pán, když máte pěkně načesanou plavou vlásenku, na klobouku péra a na sobě zlatem premovaný kabát a ohnivě rudé pentličky – to neříkám vám, to tomu druhému -, myslíte, pane, že jste proto chytřejší, že vám je všechno dovoleno a že se nikdo neodváží povědět vám pravdu? Nuže, já, váš sluha, já vám povím, že nebe bezbožníky dříve nebo později trestá, že nehodný život přináší nehodnou smrt, že...”

DON JUAN: Ticho!

¹⁵ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 1012.

Sans doute est-il fasciné par les éléments fantastiques du mythe. En l’absence de tout document externe, cette hypothèse serait confortée par la place accordée aux phénomènes parapsychiques: hallucinations, voix venant de l’inconnu, hypnose, qui s’ajoutent aux manifestations de l’au delà traditionnellement présentes dans le mythe. Les séquences de cette nature n’apparaissent que dans la ligne narrative concernant l’histoire de Don Juan.

¹⁶Zévac, Michel: *Don Juan*, s. 33:

Juane Tenorio, jste odsouzen. Zoufalý, prokletý, zhyneš komturovou rukou... rukou Christiina otce... v komturově sevření...

„Qui vous dit que je trompe cette adorable Denise quand je lui dis que je l'aime? Oui, je l'aime, sur ma foi! Ou du moins, je l'aimais tout à l'heure quand elle était là, devant moi, vivant symbole de l'éternelle beauté...[...]”¹⁷

Vystihuje ho také i jistá míra mazanosti a pokrytectví, nalezneme však u něho stejně jako u Molièra šlechtickou hrdost. K souboji s komturem, jehož dceru miluje, se odhodlá až v momentě, kdy jej komtur označí za zbabělce.

“Vous défendez – vous?”

“Non! Dit Tenorio. Tuez - moi! Je ne me battraí pas contre le père de Léonor!”

“Je vais donc te tuer . Mais, sache-le: après ta mort là-bas dans Séville, dans toute l'Andalousie, je ferai proclamer par des hérauts d'armes que moi, Sanche d'Ullua, j'ai été forcé de tuer Juan Tenorio, fils de don Luis Tenorio, à coups de dague; que j'ai été obligé de l'égorger comme un vil mouton, parce qu'il fut trop lâche pour accepter le combat...”

“Par le Ciel!” rugit Tenorio.

“Trop lâche! répéta le commandeur. Et qu'avant de l'égorger, j'ai dû le souffleter de la main que voici!”

Et la main se leva.

“Enfer!” râla Tenorio.

D'un bond en arrière, il se mit hors de la portée. La main du commandeur s'abaissa.

“Le soufflet”, râla Tenorio, “je le tiens pour valable. En garde, commandeur! Et que Satan juge entre nous!”

En même temps, il tira sa rapière.¹⁸

---

¹⁷ Ibid., s. 111:

Don Juan sklonil hlavu. Clothier viděl, že je velmi pohnutý, a pokračoval:

„Pane Tenorio, překvapuje mne, že ačkoliv se vášnivě zajímáte o vznešenou dámu, kterou jste, jak říkáte, sledoval už ze Sevilly, vedl jste hned při první příležitosti zamilované řeči. Ta ubohá Denisa... proč jen se pokoušíte to dítě podvádět?”

„Podvádět?... řekl s opovržením. Vězte, že Don Juan nikdy žádnou ženu nepodvedl...”

„Kdo vám řekl, že podvádím tu rozkošnou Denisu, když říkám, že ji miluji? Ano, miluji jí, na mou věru! Anebo jsem jí alespoň miloval před chvílí, když tady přede mnou byla, živý symbol věčné krásy... [...]”

¹⁸ Ibid., s. 142:

„Budete se bránit?”

„Ne! řekl Tenorio. Zabijte mne! Nebudu se bít s Leonořiným otcem!”

Paralelu k tomuto souboji můžeme nalézt v souboji Dona Juana s bratrem dony Fausty v *Duších v očistci*, vedle Molièrova vlivu je tedy znát i vliv Prospera Mériméa.

“Oui, je te tuerai, misérable! mais avant je te traiterai comme un lâche que tu es.”

Et il lui donna un soufflet, le premier que don Juan eut jamais reçu. Le visage de don Juan devint d'un rouge pourpre. La fierté et la fureur de sa jeunesse rentrèrent dans son âme. Sans dire un mot, il s'élança vers une des épées et s'en saisit.¹⁹

Autor nám otevřel i nový, zajímavý pohled na příběh z pohledu komtura, jenž v některých kapitolách vystupuje jako hlavní postava a dokonce si pro sebe píše poznámky.

Au 19e de novembre, jour de Sainte – Isabelle.

Revenant de Bayonne, me trouvant à une bonne demi-lieue du lac de la Bidassoa, tout joyeux de l'heureuse nouvelle que j'apportais à Sa Majesté, d'ailleurs sain de corps et d'âme, j'ai été étonné par une pesante tristesse qui, à l'improviste et sans raison aucune, est tombée sur moi comme un coup d'estramacon, et j'ai pensé que mon heure de mourir était venue.²⁰

„Tedy tě zabiji. Ale věz: po tvé smrti nechám v Seville a v celé Andalusii svými heroldy rozhlásit, že já, Sancho de Ullua, jsem byl nucen zabít Juana Tenoria, syna Luise Tenoria, dýkou, že jsem byl nucen podříznout ho jako obyčejnou ovci, protože byl příliš zbabělý na to, aby přistoupil na souboj...”

„Nebesa!“ zrudnul Tenorio.

„Příliš zbabělý!“ opakoval komtur. „A že předtím, než jsem ho podříznul, jsem ho musel zfackovat touto rukou.“

„K čertu!“ zařval Tenorio

A ruka se napřáhla.

Uskočil a dostal se z dosahu. Komturova ruka klesla.

„Políček, zachrčel Tenorio, беру to, jako bych ho dostal. Do střehu, komture! A ať nás rozsoudí sám d'ábel!“

A v ten moment tasil Juan rapír.

¹⁹ Mérimée Prosper: *Colomba; suivie de La Mosaique et autres contes et nouvelles*. [online]. [cit.2015-04-25].

Paris: Charpentier, 1862. Dostupné z:

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k202397m.r=M%C3%A9rim%C3%A9e+Les+ames+du+purgatoire.langFR>

„Ano, zabiji tě, ty bídáku! Ale napřed s tebou naložím jako se zbabělcem.“

A dal mu políček, první, který kdy don Juan dostal. Don Juanova tvář znachověla. Do duše se mu vrátila hrdost a divokost jeho mladých let. Beze slova skočil k jednomu z mečů a chopil se ho.

²⁰Zévaco, Michel: *Don Juan*, s. 11:

19. září, den svaté Isabely

Vraceje se z Bayonne, nacházejce se dobré půl míle od nádrže Bidassoa, vesel z dobré zprávy, kterou jsem nesl Jeho Veličenstvu, krom toho také tělesně i duševně zdrav, byl jsem překvapen tíživým smutkem, který na mne zčistajasna a bez jakéhokoli důvodu padnul jako rána palašem, a pomyslel jsem si, že přišla moje poslední hodinka.

2.3 Don Juan Edmonda Rostanda

Také Edmond Rostand, autor nejhranější francouzské hry *Cyrano z Bergeracu*, napsal hru s donjuanskou tematikou. Byla však vydána až posmrtně.

Veršované drama *Dernière nuit de Don Juan* (1921) začíná až ve chvíli, kdy Molièrova hra skončila. Don Juan se s komturem dostane do pekla, ale podaří se mu přesvědčit d'ábla, aby se ještě mohl vrátit na deset let na svět.

Obdivuhodným činem Edmonda Rostanda bylo, že dokázal představit typicky donjuanský příběh se stejnými postavami jako v klasických verzích, aniž by se chytil do léčky opakování. V *Poslední noci Dona Juana* vskutku není nic, co by bylo okopírováno od předchozích autorů.²¹

Ve hře vystupují klasické Molièrovy postavy komtura, Sganarela i chudáka. Také se můžeme setkat s návazností na Mozartovo *mille e tre*, objeví se stíny tisíce a tři žen. Rostand však převzal pouze rámec příběhu, jeho obsah je nový.²²

Autor vložil do hry postavu loutkáře, jenž deset let po úvodní scéně přichází zahrát Donu Juanovi divadlo a předvede mu zlé skutky, které vykonal. Vzápětí se loutkář stává d'áblem, jenž si pro Dona Juana přišel. Za zmínku na tomto místě stojí, že v českém prostředí v 19. století vznikla loutková hra s názvem *Don Šajn*, jejíž hrdina je na konci odnesen do pekla d'áblem.

V Rostandově hře Don Juan odmítá pokání, nemá z d'ábla strach, a dokonce mu tyká.

DON JUAN

Ah! c'était toi? Je comprends mon couplet!²³

---

²¹ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 816: En une seule tirade Don Juan parvient à convaincre le Diable qu'il est, grand débaucheur de jeunes filles devant l'Éternel, *son meilleur rabatteur*. Il obtient ainsi dix ans supplémentaires pour poursuivre sa tâche de *corrupteur* et, du même coup, de *vicaire* du Diable. Dix ans au terme desquels le Diable en question viendra le rechercher – tel est le pacte.

²² Ibid., s. 816: La tour de force d'Edmond Rostand est d'avoir réussi à présenter une histoire typiquement donjuanesque, avec les mêmes personnages que dans les versions classiques, mais sans tomber dans la piège de la répétition. Il n'y a, en effet, rien dans *La Dernière nuit de Don Juan* que l'on puisse trouver copié d'une version antérieure.

²³ Rostand, Edmond: *La dernière nuit de Don Juan: poème dramatique en deux parties et un prologue*, Paris: Charpentier et Fasquerelle, 1921. [online]. [cit.2015-05-19] Dostupné z:

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k1131199.r=derniere+nuit+de+don+juan.langEN> s. 47

Juanův postoj je založen na filozofii, že ženy, které svedl, mu už nikdy nikdo nevezme a tím tak dosáhl svého maximálního štěstí, o něž ho nepřipraví Nebe ani Peklo. Rostand uvádí na scénu jako nový prvek stíny žen, jejichž prostřednictvím ďábel Juanovi jeho přesvědčení vyvrátí.

Ale ďábel je vychytralý. Dokáže Donu Juanovi bod za bodem, že tento osobní ráj, který si myslel, že vlastní, byla jen iluze. A proto zavolá tisíc a tři stíny, které mají symbolizovat tisíc a tři ženy, jejichž byl Don Juan milencem, a které si myslí, že zná. Toto vědomí mu dává jistotu o jeho vítězství nad Bohem i nad Ďáblem, kteří mu jej od šedého dávnověku chtějí vzít. Ďábel toliko přivolá maskované stíny a žádá po hrdinovi, aby je poznal podle jednoduchého portréту, jímž se samy nějakým způsobem představí. Ukáže se, že toho není schopen. Ďábel mu dokáže, že měl pouze tělo, nikdy ne duši.²⁴

Závěr Rostandovy hry je tragikomický. Don Juan se sám pekla dožaduje. Touží po něčem, co dosud nepoznal.

DON JUAN: Je veux souffrir! Je n'ai jamais souffert! J'ai gagné mon enfer! J'ai droit à mon enfer!²⁵

Přichází však originální trest. Ďábel promění Dona Juana v loutku a odsoudí ho navěky hrát lidem divadlo.

2.4 Don Juan Jeana Anouilhe

I slavný dramatik a autor celkem čtyřiceti her, Jean Anouilh, vytvořil dílo o Donu Juanovi. V jeho hře *Miláček Ornifle (Ornifle ou le courant d'air, 1955)* stejně jako v románu spisovatelky Colette *Le pur et l'impur (1931)*, o němž se zmíníme později, však postavu se jménem Don Juan nenajdeme. Místo ní v Anouilhově hře vystupuje Ornifle, který svými úspěchy u žen Dona Juana velmi připomíná.

“Ha! Tos byl ty? Ted' své písni rozumím!”

²⁴ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 818: “Mais le Diable est retors. Il va démontrer à Don Juan, point par point, que ce paradis personnel qu'il a cru posséder n'était qu'illusion. Pour cela, il va faire appel aux mille et trois ombres, censées symboliser les mille et trois femmes dont Don Juan a été l'amant et qu'il croit de ce fait avoir *connues*. Cette connaissance le rend sûr de sa victoire sur Dieu comme sur le Diable, qui cherchent à en priver l'homme depuis la nuit des temps. Seulement, le Diable fait apparaître les ombres masquées et demande au héros de les reconnaître par le simple portrait qu'elles feont d'elles-mêmes en quelques mots. Il s'en révèle incapable. Le diable lui démontre qu'il n'a jamais eu que la chair – jamais l'âme.”

²⁵ Rostand, Edmond: *La dernière nuit de Don Juan*, s. 138:

DON JUAN: Chci trpět! Nikdy jsem netrpěl! Mám právo na své peklo! Mám právo na své peklo!

Ornifle je básník a spisovatel, jenž využívá svého renomé k tomu, aby sváděl ženy a zneužíval všechny okolo sebe ke svým plánům. Syna Fabrice chce připravit o snoubenku, vydavatele Machetu se zase pokusí přimět ke svatbě se ženou, které on sám nedávno udělal dítě. Ačkoli má Ornifle i světlé momenty, celkově u něj převažují negativní rysy.

Všechny postavy mají svůj předobraz v Molièrově hře. Anouilhovy postavy však často vznikají zajímavým propojením několika Molièrových postav. Slečna Supo, Orniflova sekretářka, má v sobě prvky sluhy Sganarela, ale i prvky Elvíry a komtura. Nakladatel Machetu vznikl spojením rysů měšťana pana Neděle a Sganarela, Juanův syn Fabrice má svůj předobraz v postavách komtura a Petříka.

Dílo je plné intertextových narážek, které vycházejí z úst sečtělého Ornifla. Na mnoha místech tak najdeme variace na Molièrovy pasáže:

MADemoiselle SUPo: Mais ne vous croyez donc à rien sur cette terre?

ORNIFLE: Je crois que deux et deux ne font pas quatre et quatre et quatre ne font pas huit.²⁶

V Molièrově verzi:

SGANARELLE: [...] qu'est-ce (donc) que vous croyez?

DOM JUAN: Je crois que deux et deux sont quatre, Sganarelle, et que quatre et quatre sont huit.²⁷

Ve hře se také často vyskytuje slovo Ciel (Nebe), které se hojně objevuje už v Molièrově *Donu Juanovi*. Několik pasáží je také přímo převzato ze hry *Malade imaginaire*.

Stejně jako u Molièra je i u Anouilhe neodmyslitelnou součástí dramatu humor. Nejkomičtější postavou je bezesporu Machetu, naivní vydavatel Orniflových knih.

Entre Machetu – rond et vulgaire. Il a un terrible accent rocailleux du Sud-Ouest.

---

²⁶ Anouilh, Jean: *Ornifle ou le Courant d'air*. In: *Théâtre II*. Lonrai: Gallimard, 2007, s. 138:

Mlle Supo: Věříte vůbec něčemu na téhle zemi?

Ornifle: Věřím, že dvě a dvě nejsou čtyři. A následkem toho čtyři a čtyři nemohou být osm.

²⁷Molière: *Dom Juan ou le Festin de pierre*, s. 93:

SGANAREL

[...]V něco se přece musí věřit – v co vůbec věříte?

DON JUAN

V co věřím?

SGANAREL

Ano.

DON JUAN

Věřím, že dvě a dvě jsou čtyři, Sganarele, a čtyři a čtyři že je osm.

MACHETU: Encore! Vous êtes la secrétaire la plus sanglotante que j'aie jamais vue, mademoiselle Supo. Tous vos secrets doivent être tristes. Où est-il?

MADemoiselle SuPo:

Dans son bain.

MACHETU:

Mes couplets?²⁸

Prostřednictvím sekretářky Supo autor rozvíjí několik důležitých motivů naráz. Supo se především snaží, podobně jako u Molièra Sganarel a Elvíra, přimět Dona Juana k nápravě, aby mohl být spasen.

MADemoiselle SuPo: (les mains jointes) Merci, mon Dieu. S'il était mort, je serais morte. Mais achevez de le sauver.

MACHETU: Ça ne vous suffit pas comme ça?

MADemoiselle SuPo: Il reste l'âme...²⁹

V Molièrově verzi:

DONE ELVIRE: De grâce, Dom Juan, accordez-moi pour dernière faveur cette douce consolation, ne me refusez point votre salut que je vous demande avec larmes, et si vous n'êtes point touché de votre

---

²⁸ Anouilh, Jean: *Ornifle ou le Courant d'air*, s. 100

Machetu: (vejde. Kulatý a vulgární muž se strašným venkovským přízvukem. Vyniká o to víc, že se pokouší vyjadřovat se spisovně) Slečinko, vy jste nejubrečenější sekretářka, jakou jsem v životě viděl. Vaše sekrety musej bejt k pláči! Kde máte šéfa?

Mlle Supo: (si utírá slzy) Ve vaně.

Machetu: A co moje šansóny?

²⁹ Ibid., s. 177:

Mlle Supo: (s rukama sepjatýma) Děkuju ti, Bože, žes ho zachránil. Kdyby umřel, umřela bych s ním. Teď musíme všechno dovést do konce.

MACHETU: Nestačí vám, že se uzdravil? Co ještě chcete?

Mlle Supo: Zachránit jeho duši.

intérêt, soyez-le au moins de mes prières, et m'épargnez le cruel déplaisir de vous voir condamner à des supplices éternels.³⁰

Supo je do Ornifla zamilovaná, ale on její lásku neopětuje. Tento motiv se u Dona Juana objevuje zřídka a v naší práci jej nalezneme pouze u Anouilhe a Montherlanta. Ve většině verzí si Juan mezi ženami nevybírá.

DOM JUAN: [...] j'ai beau être engagé, l'amour que j'ai pour une belle n'engage point mon âme à faire l'injustice aux autres; je conserve des yeux pour voir le mérite de toutes, et rends à chacune les hommages, et les tributs où la nature nous oblige.³¹

Jedním z klíčových témat Anouilhovy hry, které se objevuje už u Molièra, je pokrytectví. Vidíme ho především u Ornifla. Jeho zpověď ve třetím aktu je jen parodií. Roztomilou ukázkou přetvářky je scéna, v níž se Ornifle chystá svést Fabricovu milenkou.

Ornifle: [...] On peut se damner avec des forces neuves... (Il se recoiffe devant la coiffeuse, se parfume, retape un peu son lit et se coule, s'appliquant à prendre l'air malade. Soudain, il ne résiste pas au plaisir de s'encapuchonner de son drap de dentelle et de ricaner comme le loup déguisé en grand-mère): Pour mieux te manger mon enfant...

Il entend un bruit et se recouche, angélique, battant la mesure du cantique.³²

Dalším tématem navazujícím na Molièra je kritika lékařů. Molière se jí věnuje zejména ve své poslední hře *Zdravý nemocný*. I v Anouilhově hře jsou lékaři neschopní, takže nepoznají, jak je Ornifle nemocný. Jeho zdraví je dokonce ani moc nezajímá, více se starají o ples.

---

³⁰ Molière: *Dom Juan ou le Festin de pierre*, s.116:

DONA ELVÍRA: [...] Neodmítejte mi svou spásu, o kterou vás prosím se slzami v očích, a nedbáte-li již svých zájmů, dbejte alespoň mých proseb a uchraňte mě krutého žalu, vidět vás odsouzeného k věčným mukám.

³¹ Ibid., s. 55:

DON JUAN: [...] Necht' jsem jakkoli zadán, láska, kterou chovám k jedné ženě, nezavazuje mé srdce k tomu, abych byl nespravedlivý k ostatním. Mám stále oči, vidím přednosti všech a každé vzdávám povinnou úctu a hold, ke kterým nás zavazuje příroda.

³² Anouilh, Jean: *Ornifle ou le Courant d'air*, s. 179:

Ornifle: [...] S novou energií do nového dne...! (Přičísne se u toaletního stolku, navoní, maličko načechrá lůžko a položí se do něho. Usilovně se snaží vypadat nemocně. Pojednou neodolá, zaboří se do krajkových příkrývek a začne se chechtat jako vlk, který se právě přestrojil za babičku) To abych tě moh líp sežrat, Karkulko...!

(Zaslechne kroky. Rychle se natáhne, nasadí andělský výraz – přitom si rukou taktuje píseň, která sem dolétá oknem)

LE PROFESSEUR GALOPIN: [...] Et l'histoire de la petite fille qui avait avalé un savon, vous la connaissez?

ORNIFLE, furieux: Non! Mais mon coeur?

LE PROFESSEUR GALOPIN: Quoi, votre coeur? Ah! votre coeur? Il va très bien, votre coeur! Je voudrais bien en avoir un comme ça. Prenez un peu de tilleul, si vous voulez. (Il se retourne vers Subitès). Il faut que nous filions, mon cher. Nous serions en retard. Et quand on arrive en retard dans ces grands machins – là, toutes les jolies femmes sont en main. Je vous raconterai l'histoire de la petite fille qui avait avalé un savon dans la voiture. (A Ornifle) Nous vous emmenons, malade imaginaire?

ORNIFLE: Décidément, non.

LE PROFESSEUR GALOPIN: Comme vous voudrez! Bonsoir, cher ami!³³

Ani představitel církve, otec Dubaton, se nestará o Ornifla z empatie, jde mu pouze o vlastní prospěch.

ORNIFLE: [...] Mais aimez-vous les gens qui ne pèchent jamais?

LE PERE DUBATON: (gaîment) Bien sûr que non. Ils nous enlèvent le pain de la bouche...³⁴

Otec Dubaton kupuje kuplety výměnou za požehnání. Zpronevěra je taková, že se nakonec divák ptá, kdo vlastně drží klíče od spásy, kdo hájí Absolutno v tomto nízkém světě – zajisté ne dobrý Otec, který odmítá brát vážně hrdinovu nevíru i jeho věčné blaho.³⁵

---

³³ Anouilh, Jean: *Ornifle ou le Courant d'air*, s. 125:

PROFESOR GALOPIN: [...] A to znáte – o tý slečince, jak spolkla mejdlo?

ORNIFLE: Neznám. A co srdce?

PROFESOR GALOPIN:

Jaké srdce?

ORNIFLE: Moje!

PROFESOR: Ach tak... Kamaráde, chtěl bych mít taky takové. Pijte lipový čaj, když myslíte (Subitèsovi) Ale už abychom odstartovali, kolego, nebo všechny krásky budou zadány. A co náš zdravý nemocný? Pojede? Svezeme vás.

ORNIFLE: Děkuji.

PROFESOR GALOPIN: Jak je libo. Tak dobrou noc.

³⁴.Ibid., s. 170

ORNIFLE: [...] Řekněte, důstojnosti, máte rád lidi, kteří nehřeší?

OTEC DUBATON: (s úsměvem) To víte, že ne. Připravují nás o chleba.

Zajímavým oživením oproti Molièrově hře je postava Orniflova syna Fabrice. Motiv syna je v donjuanské literatuře vzácný, v dílech, kterými se zabývá tato práce, ho můžeme najít pouze u Anouilhe, Aicarda a Montherlanta.

Fabrice chce pomstít svoji předčasně zesnulou matku, kterou kdysi Ornifle opustil, a rozhodne se Ornifla zabít. Předtím si nechá detektivní agenturou zmapovat všechny otcovy milostné avantýry. Vzniká tu vlastně zajímavá varianta seznamu milenek, jak jej známe od italských autorů³⁶ a z *Dona Giovanniho*.

Seznam je na rozdíl od slavného seznamu v *Donu Giovannim* předčítán samotnému svůdníkovi.

Velký rozdíl mezi Molièrovou a Anouilhovou verzí spočívá v absenci nadpřirozených prvků u Anouilhe. Komturovu roli z velké části přebírá Fabrice, nedochází tedy k setkání s mrtvým. Svůdník také nakonec neskončí v pekle, ale zemře na infarkt. Tato smrt je v donjuanské literatuře novinkou.

Anouilh hru zasadil do současnosti, nalezneme zde fotoaparát, postavy se baví o létání apod.

Anouilhova hra je tedy vlastně novodobým přepracováním Molièrovoy verze včetně zaktualizované společenské kritiky.

Tento moderní antihrdina se vysmívá zposvátnění oddanosti a práce, odmítá všechna velká slova, rozjímání a dokonce i odpuštění, jelikož ví, že mu stejně jeho mnoha jiným nemůže být odpuštěno, a proto se mu daří zpochyňovat morálku a její hranice.³⁷

---

³⁵ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 31: “Le Père Dubaton achète des couplets en échange de bénédictions. Le détournement est tel que le spectateur finit par se demander qui détient les clés du salut, qui défend l’Absolu dans ce bas monde – certainement pas le bon Père qui refuse de prendre au sérieux et l’incroyance du héros et son salut éternel.”

³⁶ Karet, Filip: *Postava Dona Juana ve francouzské literatuře od klasicismu po romantismus*, s. 13

³⁷ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 34:

“Antihéros moderne, il se moque de la sacralisation du dévouement et du travail, refuse tous les grands mots, les réflexions profondes et jusqu’au pardon – puisqu’il se sait impardonnable, comme tant d’autres – et, de ce fait, il réussit à mettre en question la morale et ses limites.”

2.5 Don Juan Henry de Montherlanta

Montherlantovo drama z roku 1958 sice mělo původně název *Don Juan* (a pod tímto názvem je i často vydávané), autor však hru později přejmenoval na *La mort qui fait le trottoir*.

Henry de Montherlant během svého života často pobýval ve Španělsku, které se mu stalo inspiračním zdrojem. Připomeňme, že jeho nejslavnějšími díly byly básně *Olympiky* (*Les Olympiques*, 1924), v nichž se odehrávají i jeho oblíbené býčí zápasy, a divadelní hra *Mrtvá královna* (*La Reine morte*, 1942), volně inspirovaná příběhem z portugalsko-španělské historie.

Na rozdíl od těchto úspěšných děl však při premiéře hra *Don Juan*, i přes přítomnost Pierra Brasseura v hlavní roli, propadla. Gabriela Matzneff, jak uvádí v předmluvě k Montherlantově hře, vidí příčinu neúspěchu v přehnaném množství stylů.

[...] střídání lehkého a patetického tónu publikum mátl a navzdory přítomnosti herce takového formátu rozhodlo o neúspěchu hry. Věčné obraty a inkoherence Montherlantova hrdiny překvapily a nelíbily se.³⁸

Montherlant také na mnoha místech zesměšňuje mýtizaci Dona Juana. Ve třetím aktu vystupují myslitelé, kteří rozvádějí nesmyslné teorie o Donu Juanovi. Jedním z autorů, na něž Montherlant při psaní této scény myslel, jak sám přiznává, byl i rakouský psychoanalytik Otto Rank, autor knihy *Don Juan et le double* (1932).

TROISIEME PENSEUR:

Bref, vous constituez la représentation ou la projection de la partie de la personnalité de Don Juan étrangère ou contraire à son moi conscient.³⁹

Gabriel Matzneff to vysvětluje:

---

³⁸ Montherlant, Henry de: *La Mort qui fait le trottoir (Don Juan)*. Préface de Gabriel Matzneff. Paris: Gallimard, 1972, s. 16: [...]“l’alternance du léger et du pathétique est ce qui a le plus déconcerté le public et qui, d’une façon tout autrement décisive que le jeu de tel acteur, a provoqué l’échec de la pièce. Les voltes perpétuelles et l’incohérence du héros de Montherlant ont surpris et déplu.“³⁸

³⁹ Montherlant, Henry de: *La Mort qui fait le trottoir (Don Juan)*. Préface de Gabriel Matzneff., s. 121.

TŘETÍ MYSLITEL: Zkrátka, vytváříte zobrazení nebo projekci části osobnosti Dona Juana, která je cizí nebo v opozici jeho vědomému já.

[...] „Tři vzdělanci, kteří mají názor na Dona Juana“ předvádějí před dvojnásobnou vdovou a Alcacerem výsledky své práce. Je to scéna plná žertů, kde si Montherlant dělá šprýmy z toho, že postava a mýtus Dona Juana ovlivnily teologii, filozofii a psychoanalýzu.⁴⁰

Don Juan je oproti svým charizmatickým vzorům víceméně směšnou postavou. Je mu 66 let a většinou se mu ani nedaří ženy svádět. Hned v úvodu se dozvídáme, že jedna z nich nepřišla na schůzku. Lásku mladé slečny Lindy si pak Don Juan musí víceméně kupovat. V této pasáži můžeme pozorovat variaci na rozhovor Molièrova Dona Juana se žebrákem, v němž Don Juan daruje žebrákovi louisdor.

LINDA: Et la broche?

DON JUAN: Quoi! si vite! (lui donnant la broche.)

Tiens, va, prends-la. Je te la donne pour l'amour de... Non, je ne peux pas dire "pour l'amour de Dieu"; Dieu ce n'est pas sérieux. Pour l'amour de qui? Pour l'amour de moi? Bah! Disons "pour l'amour de toi", et qu'on n'en parle plus. – Un baiser?⁴¹

U Molièra:

DOM JUAN: Prends, le voilà, prends te dis-je, mais jure donc.

LE PAUVRE: Non, Monsieur, j'aime mieux mourir de faim.

DOM JUAN: Va, va, je te le donne pour l'amour de l'humanité.⁴²

---

⁴⁰ Ibid., s. 11: [...] "dans la scène où les Penseurs-qui-ont-des-idées-sur-Don Juan déroulent devant la double veuve et Alcacer le résultat de leurs travaux. Scène pleine de drolerie où Montherlant bouffonne autour de ce que le personnage et le mythe de Don Juan ont inspiré à la théologie, à la philosophie et à la psychanalyse."

⁴¹ Montherlant, Henry de: *La Mort qui fait le trottoir (Don Juan)*., s. 51:

LINDA: A ta sponka?

DON JUAN: Cože! Tak zhurta! (podává jí sponku) Tady je, vem si ji. Dávám ti ji z lásky k... No, nemůžu říct, že ti ji dávám "z lásky k Bohu", Boha nelze brát vážně. Z lásky ke komu? K sobě? Ale co! Řekněme, že "z lásky k tobě", ale nemluvme už o tom. – Polibek?

⁴² Molière: *Dom Juan ou le Festin de pierre*, s. 96:

DON JUAN: Tu je, vezmi si ho, jářku, ale dříve zaklej!

ŽEBRÁK: Ne, velmožný pane, ne! To já radši umřu hladu.

DON JUAN: Nu budiž! Dám ti ho tedy z lásky k lidem.

Na Molièra navázal Montherlant také postavou sluhy. Jeho Dona Juana však neprovází Sganarel, ale Alcacer, jenž je zároveň Juanovým nevlastním synem.

Don Juan se také setkává s komturem. Juan mu prozradí, že byl milencem jeho dcery, komtur mu odpouští a Juan ho zve na večeři. Poté je však komtur svojí manželkou donucen jít pomstít rodinnou čest a Juan jej v poměrně groteskní scéně zabije.

LA COMTESSE: Satyre! Répugnant! (De son épingle à cheveux, elle lui pique les fesses.)

DON JUAN: Commandeur, vous êtes témoin que la Comtesse me pique la derrière!

Ils ferrailent. Mouvements divers et mimique de supporters des carnavaliers derrière leurs arbres. Don Juan se défend mollement. Dans un mouvement trop vif, le Commandeur se jette sur l'épée de Don Juan, et tombe transpercé. Don Juan s'enfuit en criant à Alcacer: „A cheval, Alcacer! En route pour Cadix!“⁴³

V závěru se Juanovi komtur opět zjeví. Na rozdíl od předchozích komturů je ale tento pouze maškaráda. Gabriel Matzneff trefně poukazuje na to, že v Montherlantově hře chybí náboženský rozměr.

[...] Montherlantův Don Juan je, pokud vím, první hrou o této postavě, v níž křesťanský Bůh chybí. „Fantaskno neexistuje, to realita je fantaskní“, prohlašuje Montherlantův Don Juan, když zjistí, že socha komtura není přízrak, ale obarvený kartón, který z legrace vyrobili účastníci karnevalu.⁴⁴

---

⁴³ Ibid., s. 103:

KOMTESA: Chlípíniku! Jsi odporný! (Svou jehlicí na vlasy ho bodá do hyždí.)

DON JUAN: Komture, jste mi svědkem, že mě komtesa bodá do zadnice!

Nešikovně šermují. Různé pohyby a mimika fanoušků – účastníků karnevalu – za stromy. Don Juan se chabě brání. Jediným příliš prudkým pohybem komtur padá na meč Dona Juana a proboden padá. Don Juan prchá křiče na Alcacera: „Na koně, Alcacere! Vzhůru do Cádiz!“

⁴⁴ Ibid, s. 10:

[...] le Don Juan de Montherlant est à ma connaissance la première pièce sur ce personnage où le Dieu des chrétiens soit totalement absent. “Il n’y a pas de fantastique, c’est la réalité qui est fantastique“, déclare le Don Juan de Montherlant, lorsqu’il découvre que la statue du Commandeur n’est pas un spectre, mais un carton-pâte que les carnavaliers ont construit par plaisanterie [...].

Matzneff se však milí, křesťanský bůh chyběl i ve hře *Ornifle ou le courant d'air*, která Montherlantově hře předcházela.

Hra v sobě má vícero zajímavých motivů. Jedním z nich jsou i dopisy žen, kterých se chce Don Juan zbavit. V momentě, kdy se snaží vhodit je do řeky, je však vítr roznese do vzduchu, což může symbolizovat to, že člověk nemůže smazat to, co se už jednou odehrálo.

3. Díla inspirovaná Donem Juanem Prospera Mériméa

V této kapitole se zaměříme na díla, která byla převážně ovlivněna novelou *Duše v očistci* (*Les Âmes du Purgatoire*, 1834) Prospera Mériméa. Sám Mérimée se inspiroval životem skutečné postavy – Miguela Maňary, který žil v 17. století v Seville. Miguelův otec pocházel z Korsiky, ale přestěhoval se do Španělska, kde se pak Miguel narodil. Nevíme přesně, jaké bylo Miguelovo dětství, ví se však, že byl ženatý a po smrti své ženy se ve věku třiceti čtyř let stal členem charitativního Sevillského bratrstva – la *Hermandad de la Santa Caridad*. Po zbytek života se pak věnoval péči o chudé a nemocné.

O jeho mládí se dozvídáme zejména z dokumentů, které sám napsal (nejznámějším z nich je jeho *Discurso de la verdad* (1671)). Nevíme však, zda skutečně spáchal tak divoké činy, jaké líčí, a do jaké míry je seabmrškačství na slavném nápise, který si nechal vytesat na náhrobní kámen, pouze pózou. Nápis zní:

ZDE LEŽÍ

NEJHORŠÍ ČLOVĚK, JAKÝ KDY ŽIL

DON JUAN Z MAÑARY

Tato sebeobviňování okázalé vážnosti, jsou možná pro mnohé původcem Maňarovy pověsti, jak vysvětluje jeden z jeho nejnovějších komentátorů:

Ve své skromnosti Maňara později nadsadí svoje vlastní chyby a umožní dokonce legendě vybrat si vlastní frazeologii, která byla v módě v prostředí pietistů a kajcníků barokní éry, která se mohla nejvíce přiblížit slavné postavě „Dona Juana Tenoria“, nejprve nadsazování hříšnosti a poté stejně tak nadsazování pokání. (Martín Hernández, *Beatificationis...*)⁴⁵

Dalším zdrojem, ze kterého mohl čerpat i Mérimée, byla biografie s dlouhým názvem: *Breve relación de la muerte, vida y virtudes del Venerable Caballero Don Miguel Mañara Vicentelo de Leca, Caballero del Orden de Calatrova, Hermano Mayor de la Santa Caridad,*

---

⁴⁵ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 588:

Ces autoaccusations d'une solennelle gravité sont peut-être pour beaucoup dans la réputation de Mañara, comme l'explique l'un de ses commentateurs les plus récents:

Dans son humilité, Mañara exagérera plus tard ses propres défauts et permettra même à la légende de choisir dans sa phraséologie, à la mode dans les milieux piétistes et contrits d'une époque baroque, ce qui pouvait se rapprocher le plus de la figure du célèbre "Don Juan Tenorio", exagèrement pécheresse d'abord et ensuite tout aussi exagèrement repentie. (P. Martín Hernández, *Beatificationis...*)

Séville, (1680) napsaná jezuitou jménem Juan de Cardenas. Tento mnich Miguela Mañaru skutečně znal. Kniha se však zabývá pouze událostmi, které se v Miguelově životě odehrály až po jeho příchodu do kláštera, a proto z ní nezjistíme, zda byl Miguel skutečně hříšník, nebo jej takovým udělali až budoucí spisovatelé.

Jak je známo, to Prosperu Mériméovi příslušela zodpovědnost za přiblížení mezi těmito dvěma velkými sevillskými postavami – autentickou (pravda, obtíženou pověstmi) a tou mýtickou. Přínejmenším není před *Dušemi v očistci* známo literární dílo, které by bylo inspirováno životem nebo legendou Dona Miguela. Debata o existenci sevillské lidové tradice, spojující před romantismem Mañaru a Tenoria, dosud nebyla rozřešena ⁴⁶

Mérimée tedy obohatil mýtus, založený původně především na Molièrově postavě Dona Juana Tenoria, tím, že ho spojil se životem skutečného šlechtice Miguela Mañary.

Mérimého skutečná originalita tkví v tom, že zatímco uvedl do života Miguela Mañary detaily ze života Dona Juana Tenoria, propojil také některé povahové rysy obou osobností.⁴⁷

Zásadním rozdílem mezi Mériméovým a Molièrovým Donem Juanem je, že ten druhý svých činů lituje a dožívá v klášteře. Z toho vyplývá i další zajímavý rys – Mériméův Don Juan zestárne.

Z Mériméova pojetí donjuanského tématu čerpají autoři v období romantismu, ale i později, a to i ve 20. století.

V dílech vzniklých v maňaristické tradici můžeme často nacházet pro donjuanské téma nový motiv – d'ábla, jehož náznak se objevuje už v Mériméově novele. Ustrašený student Perrico říká Donu Juanovi, že se s d'áblem spojil Don Diego, otec Juanova přítele Garcii.

---

⁴⁶ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 592: Comme on le sait, c'est à Prosper Mérimée qu'incombe la responsabilité du rapprochement entre ces deux grandes figures de Séville, l'authentique (chargé de légendes, il est vrai) et la mythique. Du moins, on ne connaît pas, avant *Les Ames du Purgatoire* (1834), d'oeuvre littéraire qui ait été explicitement inspirée par la vie ou la légende de Don Miguel. Le débat sur l'existence à Séville d'une tradition populaire assimilant avant le romantisme le Mañara et le Tenorio n'est quant à lui, toujours pas tranché.

⁴⁷ *Ibid.*, s. 592

La véritable originalité de Mérimée est d'avoir, en introduisant dans la vie de Miguel Mañara des détails de la vie de Don Juan Tenorio, en mêlant aussi certains traits de caractère des deux personnages.

-On dit..., remarquez bien que je ne fais que répéter ce que j'ai entendu dire,... on dit que don Diego Navarro avait un fils qui, à l'âge de six ou sept ans, tomba malade d'une maladie grave et si étrange que les médecins ne savaient quel remède y apporter. Sur quoi le père, qui n'avait pas d'autre enfant envoya de nombreuses offrandes à plusieurs chapelles, fit toucher des reliques au malade, le tout en vain. Désespéré, il dit un jour, m'a-t-on assuré..., il dit un jour en retardant une image de saint Michel:

- Puisque tu ne peux pas sauver mon fils, je veux voir si celui qui est là sous tes pieds n'aura pas plus de pouvoir.

- C'était un blasphème abominable! s'écria don Juan, scandalisé au dernier point.

- Peu après l'enfant guérit..., et cet enfant... c'est don Garcia!

- Si bien que don Garcia a le diable au corps depuis ce temps-là, dit en éclatant de rire don Garcia, qui se montra au même instant et qui paraissait avoir écouté cette conversation caché derrière un pillier voisin.⁴⁸

V některých dílech dochází i ke spojení mýtu Dona Juana s mýtem o doktoru Faustovi.

Termín "faustizace" se nám jeví v tomto kontextu obzvláště zajímavý, neboť dovoluje připojit k "maňaristické" odchylce mýtu o Donu Juanovi setkání s jiným mýtickým hrdinou, který je téměř jeho současníkem, nebo je alespoň stejným způsobem zakotven v romantickém pojetí postav: setkání Dona Juana a Fausta.⁴⁹

V romantismu se mýtus o Faustovi s mýtem o Donu Juanovi pojí například u Grabbeho a u Théophilea Gautiera (*La Comédie de la Mort*). Je však nutno dodat, že tyto dva autoři na maňaristickou tradici nenavazují a Grabbeho hra *Don Juan a Faust* je dokonce o

---

⁴⁸ Mérimée Prosper: Duše v očistci, s. 270 Dostupné z:

http://www.bouquineux.com/pdf/Merimee-Les_Ames_du_purgatoire.pdf

„Říká se... prosím, opakují jenom, co jsem slyšel... říká se, že Don Diego Navarra měl syna, který v šesti nebo sedmi letech onemocněl vážnou a tak zvláštní nemocí, že lékaři nevěděli, jakým lékem ji léčit. Tu otec, který neměl žádné jiné dítě, poslal hojně dary do několika kaplí, ale všechno nadarmo. Byl už zoufalý a jednoho dne pravil... tak mi to bylo řečeno... jednoho dne pravil, dívaje se na obraz svatého Michala: Protože nemůžeš zachránit mého syna, chci se přesvědčit, zdali nebude mít větší moc ten, který je u tvých nohou.“

„To bylo strašné rouhání!“ zvolal don Juan na nejvyšší míru pohoršen.

„Zanedlouho se chlapec uzdravil... a ten chlapec... je don Garcia!“

„Takže od těch časů má don Garcia v těle d'ábla,“ řekl se smíchem don Garcia, který se v téže chvíli objevil, a zdálo se, že poslouchal ten rozhovor skryt za sousedním sloupem.

⁴⁹ Le terme de « faustisation » nous apparaît particulièrement intéressant dans ce contexte car il permet de rattacher à la dérive « mañaresque » du mythe de Don Juan une autre rencontre du héros mythique, qui lui est quasiment contemporaine ou, du moins, s'ancre également dans le traitement romantique du personnage : celle de Don Juan et de Faust.(s.20) Mér.-Mañara

čtyři roky starší než Mériméovy *Duše v očistci*. Ve dvacátém století se však tyto mýty pojí, jako příklad uveďme mystérium Josepha Delteile *Don Juan* a divadelní hru Edmonda Rostanda *La dernière nuit de don Juan*.

3.1 Don Juan Oscara Milosze

Básník litevského původu Oscar Milosz, bratranec nositele Nobelovy ceny z roku 1980 Czesława Miłosze, začlenil postavu Dona Juana hned do dvou ze svých děl: *Sedmero samot* (*Sept solitudes*, 1906) a *Miguel Mañara* (1913).

Postava Dona Juana se v nich však liší. V prvním je Don Juan temná a v podstatě i zlá osoba, která tyranizuje své okolí.

Ve druhém díle však Don Juan prochází vnitřní proměnou, polepší se a nakonec dochází Boží milosti. *Miguel Mañara* je dílo, které vzniklo rok před Miloszovou konverzí ke katolicismu v prosinci roku 1914, Don Juan se v něm nakonec smíří s Bohem, stejně jako to později udělal sám autor, a proto jsme zařadili Oscara Milosze mezi autory inspirované Prosperem Mérimée.

Takto charakterizuje složitou Miloszovu tvorbu J. O. Fischer:

Jeho spirituální, až mystická poezie, která zrála ve francouzské literatuře stranou modernistických literárních proudů a škol, bývá srovnávána s Claudem nebo Rilkem. Vyjadřovala hluboce prožívané zápolení o klid vlastního nitra a stále více zabíhala do abstraktních oblastí myšlenky a fantazie, kam je někdy stěží možno ji sledovat; spojovala katolické a orientální myšlenkové dědictví s moderními přírodovědnými představami v ezoterických úvahách o bytí, prostoru a času.⁵⁰

Ve sbírce *Sedmero samot* nalezneme báseň nazvanou *Scènes de Don Juan*, která byla později vydána i v díle *Don Juan, drame en Six tableaux, Mephisobeth*, (1988).

Don Juan je jako nejstarší syn a tedy i dědic vévodství povolán k umírajícímu otci. Vyčte mu některé jeho dávné chyby a tím i urychlí jeho smrt. Je zajímavé, že v Juanově promluvě jsou zmíněna některá místa, kde pobýval se svým otcem sám autor, mezi nimi je i Praha. Všechna Miloszova díla s donjuanskou tematikou obsahují autobiografické prvky.

---

⁵⁰ Fischer, Jan Otakar: *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol. 2*. Praha: Academia, 1976, s. 572.

Don Juan je doprovázen mužem jménem Sganarello, který však není chudý sluha jako u Molièra, nýbrž baron. Byl dvakrát ženatý, ale obě ženy mu byly nevěrné, a proto je i s milenci zabil. Donu Juanovi Sganarello poslouží tím, že otráví milence jeho ženy, jímž je Juanův mladší bratr Roland. Pozoruhodný je nejen motiv bratra, který v jiných verzích nenajdeme, ale zejména motiv milence. Ještě jsme se nesetkali se situací, kdy by Juanovi byla jeho manželka nevěrná!

Příčinou nevěry je zejména Juanova povaha. Juan je temný filozof a velmi připomíná Hamleta. Manželka Lola mu jeho zamlklost vyčítá:

Imagination funèbre. Et quel visage
vous me faites ce soir! – Pourtant, voyez, ces fleurs
sont heureuses, ces eaux respirent doucement
comme si l'ange clair de la nuit s'y mirait.
- Vous lisez trop, Juan.⁵¹

Báseň končí děsivou scénou v hladomorně, kde Juan svoji manželku za nevěru surově mučí.

Quant à Lola, sequestrée et enchaînée dans les oubliettes de la tour du nord, elle sera tourmentée et torturée à mort par Don Juan au cours d'une dernière scène qui, par son horreur, fait songer aux pires imaginations d'Ann Radcliffe, de Mathew Gregory Lewis et d'Edgar Poe.⁵²

Miloszovo drama *Miguel Mañara, Mystère en six tableaux* (1913) napodobuje středověká mystéria o životech svatých. Miloszova hra však navazuje i na maňaristickou

---

⁵¹ Milosz Oscar Vladislav de Lubicz: *Don Juan, drame en Six tableaux, Mephisobeth*, s. 124
Pochmurná obrazotvornost. A jakým pohledem

se na mě dnes večer díváte! Přesto pohleďte, tyto květy
jsou šťastné, tyto vody zvolna dýchají
jako by se v nich odrazil světlý anděl noci
- Příliš čtete, Juane.

⁵² Rousselot, Jean: *O. V. de L. Milosz, Poètes d'aujourd'hui*, Seghers, 1949, s. 63

Co se týče Loly, uvězněné a spoutané řetězy v podzemním žaláři severní věže, bude Donem Juanem trýzněna a umučena k smrti během poslední scény, která svoji hrůzou připomíná nejhorší fantazie Anny Radcliffové, Mathewa Gregoryho Lewise a Edgara Poa.

tradici, jež má svůj původ v romantismu. Miguel zpočátku koná špatné skutky, poté se však kaje a umírá v klášteře uctíváný jako svatý muž.

Nabízí se srovnání s dílem Alexandra Dumase staršího *Don Juan de Marana ou la chute d'un ange* z roku 1836, kde se také objevují nadpřirozené bytosti, duchové, kteří na sebe částečně berou úlohu vypravěče. Miloszova verze však neobsahuje tolik dějových zvrátů jako verze Dumasova a více se podobá skutečnému životu Dona Miguela de Mañara.

Miguelovo obrácení k víře uspíší nešťastná láska k Girolame, s níž se ožení a jež brzy umírá.

Smrt této ušlechtilé ženy – smrt, kterou nechává Milosz pro posílení dramatického účinku přijít už tři měsíce po svatbě, a nikoli po třinácti letech, jak tomu bylo ve skutečnosti, uvrhne Miguela do absolutní beznaděje, než se odhodlá zaklepat na dveře kláštera Milosrdství (čtvrtý obraz) [...] ⁵³

Miguel tedy učiní pokání a stane se mnichem. V pátém aktu se objevuje originální prvek – zázrak. Miguel jej vyprosí u Boha pro chromého kajícího Johannese.

DON MIGUEL

[...] Jette tes béquilles. (Johannès, après un court instant d'hésitation, jette au loin les béquilles.)

DON MIGUEL

Lève-toi et va!

(Johannès Melendez se lève et sans regarder personne, court à l'église en criant d'une voix terrible: Hosanna! Hosanna!)

(L'abbé de la Caridad et les moines baisent la robe de Don Miguel Mañara. Le peuple crie: Miracle! Et se jette à genoux implorant la bénédiction du Pénitent.)⁵⁴

---

⁵³Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 633:[...]“La mort (troisième tableau) de cette épouse sublime – mort que, par souci d'efficacité dramatique, Milosz fait intervenir trois mois après le mariage, et non après treize années comme dans la réalité – jettera Miguel dans le désespoir absolu, avant de le convaincre de frapper à la porte du couvent de la Charité (quatrième tableau) [...]“

⁵⁴ Milosz Oscar Vladislav de Lubicz: Miguel Mañara, Mystère en six tableaux, s. 83

[...] Odhod' své berle. (Johannes po krátkém zaváhání odhodí berle.)

DON MIGUEL

Vstaň a jdi.

Ve hře najdeme i další prvky spjaté s náboženstvím. V závěru hry Don Miguel rozmlouvá s Duchem nebe a cituje texty z Žalmů. Umírá a divák tuší, že jeho duše putuje do nebe.

DON MIGUEL

(Elevant les mains au ciel.)

Je suis voyageur en la terre; ne cache point de moi tes commandements (Ps. CXIX, 19 Ghimel.)

Ne t'éloigne point de moi; car la détresse est près de moi, et il n'y a personne qui me secoure. (XXII, 11.)

Mon âme est attachée à la poudre; fais-moi revivre selon ta parole. (CXIX, 25. Daleth.)

Enseigne-moi d'avoir bon sens et connaissance, car j'ai ajouté foi à tes commandements (CXIX, 66. Teth.)

Sois attentif à mon cri, car je suis devenu fort chétif. (CXLII, 6.)

Délivre-moi du lieu où je suis renfermé (CXLII, 7.)

(L'apparition se dissipe.)

L'ESPRIT DU CIEL

Miguel! Miguel!

DON MIGUEL

Me voici.⁵⁵

(Johannes Melendez vstane a aniž se na kohokoli podívá, běží ke kostelu a křičí strašlivým hlasem: Hosanna! Hosanna!)

(Abé z Caridadu a mniši líbají šat Dona Miguela Maňary. Lid křičí: Zázrak! A vrhá se na kolena úpěnlivě prosící o požehnání od Kajícníka.)

⁵⁵ Ibid., s. 97:

(zvedající ruce k nebi)

Na zemi jsem jen cizincem, své příkazy mi neskrývej! (Ps. CXIX, 19 Gimel.)

Nevzdaluj se mi – úzkost se blíží, chybí mi pomocník! (XXII, 11.)

Má duše v prachu krčí se, svým slovem prosím obživ mě! (CXIX, 25. Dalet.)

Uč mě rozumu a dej mi poznání, vždyť věřím přikázáním tvým! (CXIX, 66. Tet.)

3.2 Don Juan Henryho Bataille

Henry Bataille byl jedním z autorů takzvaného “divadla lásky“:

Žánrem, jímž dramatici již od dob druhého císařství získávali obecnost na bulvárech i měšťácké scény celé Evropy, byla zvláště psychologická hra, dramaticky pevně stavěná, sevřená a napínavá, zaměřená stále častěji na efektní psychologické zvraty. Mnohdy i ona řekla leccos o člověku z konce století.⁵⁶

Hra *L'homme à la rose* byla poprvé uvedena na scénu v roce 1922. Ve hře je využita záměna osob, která se objevuje ve všech hlavních verzích donjuanského příběhu.

Don Juan svede vdanou ženu a nechá svého přítele, aby s ní pod rouškou tmy strávil noc místo něho. U Bataille však přítele zabije žárlivý manžel a domnívá se, že zemřel Don Juan. Skutečný Don Juan manžela v mylném přesvědčení ještě utvrdí. Chce být totiž považován za mrtvého, aby mohl nějakou dobu žít v anonymitě a zúčastnit se „vlastního pohřbu“, kde by zjistil, co si o něm lidé myslí. Když se však pokusí s pomocí svého přítele Alonsa s některými ze svých bývalých lásek promluvit, čeká ho nepříjemné překvapení – ženy ho nepoznávají.

ISABELLE

Où?

ALONSO

Devant vous.

ISABELLE

Celui-là ?... Mais il n'a aucun rapport, Monsieur!

ALONSO

Quoi ?...

ISABELLE

K tobě zní moje volání: Ty, Hospodine, jsi má skrýš, můj úděl na zemi mezi živými! (CXLII, 6.)

Vyslechni prosím moje volání –jsem už úplně zoufalý! (CXLII, 6.)

Vyved' mou duši z vězení. (CXLII, 7.)

DUCH NEBE

Migueli! Migueli!

DON MIGUEL

⁵⁶ Fischer, Jan Otakar – *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol. 2*, s. 460

Aucun !... Quelle pauvre copie...
Don Juan avait une bouche délicieuse...
Et ses yeux Monsieur... Rappelez-vous ses yeux, arcs de triomphe
au coucher du soleil!... Vous me présentez la
simple caricature d'un demi-dieu}... Votre ami
ressemble à Don Juan comme le vinaigre ressemble au vin!⁵⁷

Přítel Alonso mu vysvětlí, proč tomu tak je.

ALONSO

Mais, pour Dieu, comprends, mon ami ! Ce
qu'elle aimait, ce n'était point toi-même... c'était
l'image qu'elle s'en était composée, et que le souvenir
a peut-être déformée...⁵⁸

Z původního ženského ideálu se tedy nakonec stává obyčejný člověk. Na Dona Juana tak u Bataille čeká nová podoba trestu – ztráta schopnosti úspěšně svádět ženy. A autor jde ještě dál – nechá v závěru poníženého hrdinu za lásku dokonce platit.

---

⁵⁷Bataille, Henry: *Théâtre complet*. Paris: Ernest Flammarion, Paris, 1922, s. 78. Dostupné z:
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5836230f.r=Henry+Bataille+th%C3%A9atre+homme+a+la+rose.langEN> s

ISABELA

Kde?

ALONSO

Před vámi

ISABELA

Tenhle?... Ale vždyť je úplně jiný, pane!

ALONSO

Cože?

ISABELA

Je to jen ubohá kopie... Don Juan měl rozkošná ústa... A jeho oči pane... Vzpomeňte si na jeho oči, byly to vítězné oblouky při západu slunce!... Ukazujete mi jenom napodobeninu poloboha... Váš přítel se podobá Donu Juanovi asi tak jako se ocet podobá vínu.

⁵⁸ Ibid., s. 79:

ALONSO

Ale proboha, pochop to, příteli!

To, co milovala, jsi vůbec nebyl ty... byla to představa, kterou si sestavila a vzpomínka se možná zkreslila...

DON JUAN

Pépilla, tout mon désir crie vers toi. Je me traînerais d'amour à tes pieds... Pépilla, accepte que je monte dans ta chambre? Réponds!... Accepte!

PÉPILLA

(simplement le toisant) Ce sera dix douros.

DON JUAN

(sursaute) Hein?...

PÉPILLA

Pas moins!... Mettons neuf!

[...]

DON JUAN

(la voix altérée, humble et soumis) Dix douros.. c'est convenu!... Monte... je te suis!...⁵⁹

Od Molièra Bataille převzal některé postavy (Elvíru, Sganarela, pana Neděli, žebráka), ale jméno samotného hrdiny Don Juan de Mañara navazuje na tradici maňarismu, stejně jako jména některých dalších postav.

Objevuje se zde i motiv seznamu se jmény milenek přítomný u Mozarta. U Bataille se nicméně nejedná o seznam, ale o paměti, které píše sám Don Juan a nazývá je: Les Mémoires de l'homme à la rose. Autor přidává ještě falešné memoáry, jež kdosi publikoval po domnělém Juanově pohřbu.

Ženy věří těmto falešným pamětem a pravý stav věcí už nikoho nezajímá. Don Juan se stal legendou a živý člověk ztratil svou identitu.

---

⁵⁹ Ibid., s. 169

DON JUAN

Pepijo, celý po Tobě toužím. Láskou bych se plazil u tvých nohou... Pepijo, souhlasíš s tím, že vystoupám do tvého pokoje? Odpověz!... Souhlas!

PEPIJA

(klidně ho měří pohledem) Bude to deset zlatých.

DON JUAN

(nadskočí) Cože?

PEPIJA

Míň ne!... Řekněme devět! [...]

DON JUAN

(změněným pokorným a poslušným hlasem) Deset zlatých... dohodnuto!... Jdi nahoru... Jdu za tebou!

Stal se z něj muž stejný jako ostatní, beze slávy. Pokusí se o návrat ke svojí skutečné totožnosti tak, že okázale předvádí svoje *Paměti muže s růží*, které vyhrabal, a nezíská tím nic jiného, než že se zesměšní a je považován za podvodníka, blázna, chorého.⁶⁰

3.3 Don Juan Josepha Delteile

Román básníka a prozaika Josepha Delteile *Don Juan* z roku 1930 v základních rysech opakuje příběh Prospera Mériméa. Don Juan je odmalička veden k úctě k náboženství, avšak během studií v Salamance se změní. Svede mnoho žen a nakonec zatouží po krásné jeptišce Tereze. Dívka však náhle zemře a Don Juan vstoupí do kláštera a kaje se.

Delteil od Mérimého převzal celou řadu motivů. Don Juan má například u obou autorů v dětském pokojíku obraz zobrazující Peklo a podtrhující jeho náboženské cítění. Stejně jako v Mériméově novele, i v Delteilově verzi se v závěru knihy dozvídáme o tom, že Don Juan zemřel na nákazu a i to, kde byl poté pohřbený:

Je pochován v kostele Milosrdné Lásky – Deus charitas est – v Seville. Na náhrobním kameni je tento nápis:

ZDE LEŽÍ

NEJHORŠÍ ČLOVĚK, JAKÝ KDY ŽIL

DON JUAN Z MAŇARY [...] ⁶¹

Mériméova i Delteilova hlavní ženská postava se jmenuje Tereza a Juan jí v souboji mimo jiné také zabije otce.

Delteil se však volně inspiroval i Mérimého novelou *Venuše Illská*. Don Juan si v dětské hře vezme svoji kamarádku Terezu za ženu a vymění si s ní prstýnky z kvítí. Později Tereze prstýnek vezme a nasadí jej soše panny Marie. Připomeňme, že u Mériméa nasadí mladík také prsten soše, jež však později oživne a zabije ho.

---

⁶⁰ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 72: “Il est devenu un homme comme les autres, sans gloire. Il tente un retour à son identité réelle en exhibant ses *Mémoires de l’Homme à la rose* qu’il a fait exhumer, et n’y gagne que le ridicule d’être pris pour un imposteur, un fou, un malade.”

⁶¹ Delteil, Joseph: *Don Juan*. Paris: Bernard Grasset, 1930, s. 265

ICI GISENT LES OS ET LES CENDRES DU PIRE HOMME QUI FUT AU MONDE

DON JUAN MAÑARA [...]

Panna Maria u Delteile sice neoživne, je však v příběhu aktivní. Dopis, který v *Duších v očistci* napsala Tereza Juanovi, je u Delteile jen léčkou, kterou na Juana socha panny Marie nastražila, aby ho spasila. Tereza už je v té chvíli mrtvá.

[...] Hé quoi! cet anneau des champs avait-il donc vertu sacramentelle? Et Don Juan était-il vraiment marié à Marie? Elle, elle souriait non sans malice, plus Mariette que jamais. – Ah! le bon tour de ma façon! signifiait-elle... Alors Don Juan comprit. Il comprit que la lettre mystérieuse n'était qu'un stratagème de la Vierge pour le ramener au bercail. Voici qu'au rendez-vous de Marceille, au lieu de Thérèse, il trouvait Marie. Au lieu de la terre, il trouvait le ciel. Et la Vierge souriante et comme si Elle devinait dans ce coeur nouveau on ne sait quel terrestre regret:

-Hé bien, tu ne perds pas au change, Don Juan! La terre est une églantine, mais le ciel est une rose...⁶²

Můžeme zaznamenat i vliv Mozartova Dona Giovanniho. V knize je zmíněn seznam žen, z něhož četl Leporello.

C'est alors qu'il eut la pensée de tenir registre de ses conquêtes; la fameuse liste, les mille e tre... C'est alors qu'il répandit par Séville ces frasques, ces galéjades, ces équipées, ces folies qui mirent la ville à ses folies.⁶³

Komtur Dona Juana vyprovokuje k souboji a Juan poté pronese větu, jež se velmi podobá větě ze slavné opery.

Don Juan tira son épée:

-Hé bien, puisque tu veux mourir...⁶⁴

---

⁶² Ibid., s. 227:

[...] Což měl ten prsten z kvítí svátostnou moc? A byl don Juan opravdu zasnouben s Marií? A Ona se usmívala s jistou čtveráčivostí, Mária víc než kdy jindy. – Ach, to je mé šibalství, naznačovala... Tehdy don Juan pochopil. Pochopil, že ten tajemný dopis byl jenom úskok nebeské Panny, kterým měl být přiveden nazpět do ovčince. Místo Terezy našel na dostaveníčku u kaple Marii. Místo země našel nebe. A usměvavá Panna Maria, jako by v tom novém srdci tušila jakousi pozemskou lítost, řekla:

Nic tou záměnou neztrácíš, done Juane! Země je růže šípková, ale nebesa jsou růže stolistá...

⁶³ Ibid., s. 123:

Právě tehdy ho napadlo zapisovat si své výboje do seznamu; do toho proslulého seznamu, mille e tre... tisíc a tři ženy... Právě tehdy zaplavil Seville svými darebáckými, čtveráckými, nerozvážnými kousky, všemi těmi ztřeštěnostmi, které proti němu vzbouřily celé město.

⁶⁴ Ibid., s. 156:

DON GIOVANNI

Chudáku! Do střeħu, chceš-li zemřít.⁶⁵

Delteil se inspiroval i Molièrem. Objevuje se postava sluhy Sganarela, jenž je podobně jako u Molièra zbabělý a sochy komtura se bojí. Jeho zbabělost je v příkrém kontrastu s Juanovou odvahou a bezstarostností.

- Sganarelle!

Mais Sganarelle profitait du duo pour décamper; il sautait par la fenêtre comme une grenouille.

Quelle frousse, messigneurs, goguenarda Don Juan.⁶⁶

Socha komtura má u Delteile více prostoru než u Molièra. Během večeře je nejprve stejně jako u Molièra mlčenlivá, poté se však pustí do zběsilého hodování:

Un verre de vin, Don Juan!

Car la Statue s'était mise à boire et, ma foi, gaillardement. Sa voix par degrés s'enfla, bien que toujours blanche et mineure de ton, comme dans les rêves. Elle ricanait:

Ha! Ha! Ha!⁶⁷

DON JUAN:

Don Juan tasil kord:

Když tedy chceš umřít...

⁶⁵ Mozart, Wolfgang Amadeus: *Don Giovanni*. Libreto: Lorenzo Da Ponte. Český text Rudolf Vonásek. Praha: Národní divadlo, 2000, s. 67.

⁶⁶ Delteil, Joseph: *Don Juan* s. 162:

-Sganarello!

Ale Sganarello využiv toho dueta utekl; vyskočil oknem jako žába.

-Jaká to zbabělost, panstvo! zavtipkoval Don Juan.

⁶⁷ *Ibid.*, s. 175

Sklenici vína, done Juane.

Neboť socha už i pila, a věru vesele a rozjařile. Její hlas postupně sílel, třebaže byl ještě stále bezbarvý a ztlumený jako ve snu. Pochechtávala se:

Cha – cha – cha!

Komtur s Juanem dlouho rozmlouvá a nakonec mu v děsivé scéně oznamuje, že je nakažen syfilidou, což je v donjuanské literatuře naprostá novinka.

Mais oui, c'est bien cela! Les dartres de son sur la pommette, la narine rouge et grumeleuse, les yeux enflés... (et tantôt avançant, tantôt reculant, la Statue avait l'air de danser quelque lunatique pas de rêve, quelque danse occulte et catastrophique)... oui, les yeux enflés, le chancre sur la lèvre... (et avec un grand cri inouï) : - Mais tu l'as, Don Juan, tu l'as... la syphilis, la syphilis...⁶⁸

Setkání s komturem však může být chápáno jako sen, který Juana nabádá k nápravě. Stejný motiv nacházíme už u Mérimého.

Il est sorti de cet étrange Nocturne bouleversé, désorienté. Vision, fantasmagorie? Rêve ou puéril cauchemar? Il se sentait la proie de quelque phénomène providentiel, d'une dramatique mise en scène de sa conscience.⁶⁹

Propojení snu a reality je typické pro surrealismus. Delteilův styl byl surrealismu blízký, avšak autor k tomuto hnutí částečně i kvůli své katolické víře nepatřil.

Delteilův Don Juan má několik různých tváří. Chvillemi se jeví jako velmi citlivý a nábožensky založený, jindy je však divoký a nebezpečný.

Une espèce de démon était en lui, le génie du tourmentement. Il semblait qu'il voulût persécuter son ennemi jusque dans ses plus humbles possessions, dans les dépouilles qu'il avait laissées sur la terre, dans ses empreintes, dans ses vestiges, dans sa réminiscence même... Chaque jour c'étaient des sévices, des coquinerie nouveaux. Il insultait les servantes, bâtonnait le chien, massacrait les pigeons. Avec des rires énormes. Il lançait mille immondices dans la cour, vieilles savates, tripailles de lapins. Il souilla l'eau de la fontaine, il dévasta les rosiers et les passeroles, il virola les treilles, pour qu'elles périssent de langueur. Puis, avant de partir, c'était sa dernière cartouche, il levait la patte contre le

---

⁶⁸ Ibid., s. 189:

Ale ovšem, je to tak ! Pihovité skvrny na lícních kostech, zarudlé a chuchvalečkovité chřípí, zpuchlé oči... (a tu se přibližující, tu zase couvajíc, socha vypadala, jako by tančila jakýmsi snovým, náměsíčným krokem jakýsi okultní a katastrofální tanec)... ano, zpuchlé oči, vřed na rtu...

(a se strašným výkřikem) :

-Vždyť ty ji máš, done Juane, ty ji máš... syphilis, syphilis !...

⁶⁹ Ibid., s. 193:

Vyšel z tohoto zvláštního Nokturna vnitřně rozvrácen, úplně zmaten. Prelud? Fantasmagorie? Sen nebo dětinská mátoha? Cítil se kořistí jakéhosi prozřetelnostního úkazu, jakési dramatické inscenace svého svědomí. Čj 121

Mezi originální negativní rysy Dona Juana bezpochyby patří jeho pedofilie, ba dokonce i nekrofilie. Juan se dostane na hřbitov a čte si jména žen na náhrobcích. Nakonec z hrobu vytáhne tělo dívky, kterou za živa nepomiloval, a dopustí se na něm ohavného činu.

Don Juan palpa ces restes. Où allait-il? Où allait-il? Cela tombait en cendres sous ses doigts. Il esquissa l'horrible geste d'écarter la robe... Là, il vit rouge.⁷¹

Delteilův *Don Juan* je pln extrémních situací. Mnohdy však za chováním hrdiny cítíme hledání skutečné lásky.

Une farouche volonté, une logique, un but l'animaient, car Don Juan, c'est l'amant de Tête. A travers les femmes, il cherchait désespérément la Femme, la Surfemme. Derrière la peau, le Rêve; par delà l'instant, l'Immortalité. Déçu, toujours déçu. Indigné que l'amour les révolutionnât si peu. Il eût voulu que chacun de ses baisers les marquât d'un sceau indélébile, qu'elles en portassent trace jusqu'à la fin des siècles. Comme si l'étreinte était un tremblement de terre...⁷²

Autor čerpal z romantické tradice, motiv hledání ideální ženy můžeme najít například u Alfreda de Musseta v básnické povídce *Namouna* a u Théophilla Gautiera, který o donjuanském hledání ideální ženy píše ve svém článku *Don Giovanni*. Obě tato díla jsem analyzoval již ve své bakalářské práci.

Delteil byl katolický autor a v jeho verzi můžeme najít významný náboženský přesah.

---

⁷⁰ Ibid., s. 126

[...] Byl v něm jakýsi démon, duch bouřlivého, trýznivého vzrušení. Vypadalo to, jako by svého nepřítele chtěl pronásledovat i v jeho nejvšednějších pozemských statcích, ve všem tom, co po sobě zanechal na tomto světě, v jeho stopách, ba i ve vzpomínce na něho... Denně to bývala nějaká nová řádění, nějaká nová darebáctví. Hrubě spílal služkám, mlátil psa, surově zabíjel holuby. Vždy s ohromným smíchem. Házet do dvora nesčetné smetí, odpadky, staré rozbité boty, králíčí střeva. Znečistil vodu v studni, zpusťošil růže a ibišky, podváděl rékové keře tak, aby hynuly nedostatkem vláhy, a potom, než odešel, - to býval jeho poslední výstřel - vymočil se na vrata...

⁷¹ Ibid., s. 148:

Don Juan sáhl na ty pozůstatky. Co to dělal? Co to dělal? Rozpadávalo se mu to pod prsty v prach. Rychlým, strašným pohybem odhrnul sukni... A hned vzplanul žhavým zanícením.

⁷² Ibid., s. 124:

Kypěla v něm dravá vůle, logika, jistý cíl, neboť don Juan, to je milenec rozumový. V ženách zoufale hledal Ženu, Nadženu. Za tělesností Sen; za prchavým okamžikem Nesmrtelnost. Zklamán, stále zklamáván. Rozhořčen, rozjítřen, že láska je tak málo vzrušuje. Byl by chtěl, aby je každý jeho polibek poznamenal nesmazatelnou pečetí, aby jeho stopu nesly na svém těle až do skonání věků. Jako kdyby milostné objetí bylo katastrofální zemětřesení...

On en a fait un athée, un champion de la Libre pensée; et avec une merveilleuse acuité. En pur espagnol, jamais il ne glorifie le crime, s'il s'y vautre. Il pêche en acte, mais jamais en esprit. Don Juan est un second Lucifer, mais sauvé! C'est que l'homme n'a commis que le péché de la chair, mais l'archange le péché de l'esprit, qui est le seul irrémissible. N'est-il pas profondément chrétien, et humain d'ailleurs, que des deux grands pécheurs du monde l'orgueilleux sombre dans l'Abîme, mais le charnel se rachète dans la Pénitence ? ⁷³

---

⁷³ Ibid., s. 195:

Udělali z něho bezbožníka, průkopníka volnomyšlenkářství; ale don Juan nemyslí; don Juan cítí, don Juan vnímá všemi smysly, a to úžasně bystře. Jakožto čistokrevný Španěl nikdy zločin neoslavuje, nýbrž rozkošnický se v něm povaluje. Hřeší činem tělem ale nikdy ne duchem. Don Juan je druhý Lucifer, ale vykoupený! Neboť člověk spáchal jenom hřích tělesný, kdežto archanděl zhřešil duchem, a jenom pro tento hřích není odpuštění. Což není hluboce křesťanské – ostatně také lidské – že z těchto dvou velikých hříšníků pyšný se propadá do Propasti, kdežto tělesný se vykupuje Pokáním?

4. Atypická díla

V dílech této kapitoly vliv Tirsův, Molièrův, ani Mériméův není tak výrazný, jako v již probraných příbězích. Výjimkou je dílo Guillaume Apollinaire *Les Trois Don Juan*, které je naopak silně ovlivněno všemi třemi verzemi.

4. 1 Don Juan Guillaume Apollinaire

Inspirátor moderních literárních směrů Guillaume Apollinaire vytvořil spojením předchozích donjuanských verzí dílo, jež pak bylo vydáno pod názvem *Les Trois Don Juan* (1915).

Jednotlivé části autor nazval: *Don Juan Tenorio ou Le Don Juan d'Espagne*, *Don Juan de Maraña ou le Don Juan des Flandres* a *Don Juan d'Angleterre ou le Songe de lord Byron*. Ve všech částech postava Dona Juana postrádá hloubku, důležité jsou zejména zábavné příběhy, jichž se hrdina účastní.

Don Juan Tenorio ou Le Don Juan d'Espagne

První část navazuje především na tradici započatou Tirso de Molinou. Volně však propojuje více donjuanských verzí. Začíná Juanovým narozením a poté i jeho první láskou. Na počátku je cítit inspirace dílem *Les Mémoires de Don Juan* od dnes téměř zapomenutého autora jménem Félician Mallefille⁷⁴. Donu Juanovi je prorokována budoucnost, objevuje se humorná postava - slavný astrolog a alchymista Max Jacobi (podle Apollinaireova přítele Maxe Jacoba).

Řadu motivů převzal Apollinaire od Tirsy de Moliny. Děj se částečně odehrává v Itálii, kde Don Juan využije tmy, svede vévodkyni Isabelu a poté je překvapen králem.

-Qui êtes vous? reprenait d'un ton sévère le monarque?

-Qui? Un homme et une femme, répondit Juan⁷⁵

---

⁷⁴ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 35

⁷⁵ Apollinaire, Guillaume: *Les trois Don Juan*. Paris. Bibliothèque des curieux, 1914. : *Don Juan ou le Don Juan d'Espagne*, Chapitre 3.

Ve verzi Tirso de Moliny:

LE ROI

Qui est là ?

DON JUAN

Qui veux-tu que ce soit ? Un homme et une femme.⁷⁶

Juan s pomocí strýce prchá do Španělska a – stejně jako u Tirsa de Moliny – jeho loď ztroskotá.

Apollinaire také část příběhu převzal ze souboru textů *Amours de Don Juan* (1898) málo známých autorů Edouarda Lepelletiera a Clementa Rochela.

Závěr je téměř stejný jako u Molièra – komtur odvádí Juana do pekla a sluha nařiká, že nedostal od pána zapláceno.

„En enfer! En enfer! Grommelait le lamentable Ciutti, cela devait arriver. Je l'avais prévu. Mais qui me réglerait mes trois années de gages?⁷⁷“

U Molièra:

SGANARELLE: Ah, mes gages, mes gages! Voilà par sa mort un chacun satisfait, Ciel offensé, lois violées, filles séduites, familles déshonorées, parents outragés, femmes mises à mal, maris poussés à bout, tout le monde est content; il n'y a que moi seul de malheureux, qui après tant d'années de service, n'ai point d'autre récompense que de voir à mes yeux l'impiété de mon maître, punie par le plus épouvantable châtement du monde. Mes gages, mes gages, mes gages!⁷⁸

Dostupné z: <http://obvil.paris-sorbonne.fr/corpus/apollinaire/trois-don-juan/>

Kdo jste? opakoval přísným tónem panovník.

Kdo? Muž a žena, odvětil Juan.

⁷⁶ Molina, Tirso de: *Sevillský svůdce a kamenný host*, s. 30

KRÁL: Kdo tu je?

DON JUAN: Kdo by měl být? Muž a žena, jenom klid.

⁷⁷ Apollinaire, Guillaume: *Les trois Don Juan – Don Juan ou le Don Juan d'Espagne*, Chapitre 6

Do pekla! Do pekla! brumlal ubohý Ciutti, mělo se to stát. Počítal jsem s tím. Ale kdo mi zaplatí mé tři roky služby?

⁷⁸ Molière: *Dom Juan ou le Festin de pierre*, s. 130

Sganarel: Ach, můj plat, můj plat! Každý si tady, prosím, přichází jeho smrtí na své! Uražené nebe, porušené zákony, svedené panny, zneuctěné rodiny, potupení rodiče, oklamané ženy, parohatí manželé, všichni jsou spokojeni. Jediný já, nešťastník, ostrouhal! Ach, můj plat, můj plat, můj plat!

Don Juan de Maraña ou le Don Juan des Flandres

Druhá verze navazuje na tradici maňarismu a největší množství scén je inspirováno novelou *Duše v očistci* od Prospera Mériméa.

Don Juan se bojí obrazu duší v očistci, studuje v Salamance, přátelí se s Donem Garciou, bojuje ve Flandrech a po vidině vlastního pohřbu se obrací k Bohu a dožívá v klášteře. Převážná část příběhu se tedy drží původní verze, pouze ji zjednodušuje a zkracuje.

Jako předobraz jedné z postav Apollinairovi posloužil další současník, tentokrát Sacha Guitry, který je zde uváděn jako kapitán Saqui-Guitra a vede dobývání protestantské pevnosti Berg-op-Zoom. Motiv dobývání se objevil i v *Duších v očistci*, zde se však zároveň jedná o vtipnou narážku na Guitryho hru, *La prise de Berg-op-Zoom* z roku 1913.

Nově se objevuje epizoda, v níž Don Juan svede ženu svého hostitele a zničí tak novomanželům život. Apollinaire zmiňuje autora tohoto námětu – Alonsa Fernández de Avellaneda, jehož jméno je uváděno v souvislosti s autorstvím pokračování příběhů Dona Quijota.⁷⁹

[...] il s'agit en effet d'un récit fait à Don Quichotte devant un petit auditoire aux chapitres XV et XVI du sixième livre d'une suite de Don Quichotte, dont l'auteur, qui se cache sous le pseudonyme de Fernandez de Avellaneda, n'a pas été identifié avec certitude.⁸⁰

Don Juan d'Angleterre ou le Songe de lord Byron

Poslední Apollinairova verze je inspirována básnickým eposem George Gordona Byrona. Je však mnohem kratší a je psána prózou.

Apollinaire zachoval pouze narativní nebo dialogické strofy a zároveň odstranil lyrické a osobní prvky a potlačil satiričnost, která byla pro Byrona přirozená.⁸¹

---

⁷⁹ Dostupné z: http://fr.wikipedia.org/wiki/Alonso_Fern%C3%A1ndez_de_Avellaneda

⁸⁰ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 36 [...]: Jedná se vlastně o příběh vyprávěný Donu Quijotovi před malým obecnstvem v 15. a 16. kapitole šesté knihy pokračování Dona Quijota, jehož autor, který se skrývá pod pseudonymem Fernandez de Avellaneda, nebyl s jistotou identifikován.

⁸¹ Brunel, Pierre, dir. : Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 36: *Apollinaire n'a conservé que les strophes narratives ou dialoguées, en écartant les éléments lyriques ou personnels et en gommant l'allure satirique, qui était essentielle pour Byron.*

Don Juan se svou lodí ztroskotá, brzy nato se dostane do otroctví, následně bojuje na straně Rusů, setká se s Kateřinou Velikou a nakonec cestuje do Anglie.

Humorný závěr této části však Apollinaire vymyslel sám. Apollinairův Byron se uprostřed noci probudí v jednom hostinci v Thrákii a uvědomí si, že vše byl jenom sen. Poté se rozhodne pomilovat se se služebnou:

Une servante parut qui portait un délicieux moka. C'était une personne d'un âge assez mûr. Mais ses charmes pouvaient encore présenter quelque attrait à un voyageur bien fatigué.

Byron lui prit doucement la main. Elle sourit.

„Tolik dobytých princezen a vévodkyň, abych tuto noc, skončil u služby!“ řekl. „Pro mě za mě, co se dá dělat! Láska není nic než iluze, Don Juan by na mém místě jednal stejně.“⁸²

Apollinaire také napsal dílo *Les exploits d'un jeune don Juan* (1911), (*Hrdinské činy mladého donchuána*). Ačkoli název naznačuje přítomnost Dona Juana, postava s tímto jménem se v díle nenachází, a jedná se v podstatě o obyčejnou pornografii. Mezi donjuanskou literaturu kniha řazena není.

44.2 Don Juan Georgese Bataille

Celé dílo Georgese Bataille je prodchnuto erotičností, v níž autor vidí nejzazší možnou součást lidské existence. Jednu ze svých nejznámějších, ale také nejdivočejších knih nazvanou *Histoire de l'oeil (Příběh oka)* v roce 1928 vydal pod pseudonymem lord Auch.

Hlavní dějová linie tohoto díla se s Donem Juanem propojuje pouze v epizodách *Pod Sevillským sluncem*, *Simonina zpověď* a *Mše sira Edmonda*. V nich se do Sevilly vydávají hlavní hrdina a společně s ním i jeho partnerka Simona a Angličan Edmond. Všichni tři vstoupí do chrámu, v němž měl být údajně pohřben skutečný Don Juan (jedná se o Miguela Mañaru, jehož životní příběh Mériméa inspiroval. Miguela si však postavy ani trochu neváží, protože se podle nich kál a to neměl dělat.

Postavy poté v blasfemických, sexuálně sadomasochistických scénách extrémním způsobem přestupují to, co bývá vnímáno jako metafyzicky podložené a sdílené zákony

---

⁸² Apollinaire, Guillaume: *Les trois Don Juan Don Juan d'Angleterre ou le Songe de lord Byron*, s. 145 chapitre IX „Tant de conquêtes de princesses et de duchesses, cette nuit, pour aboutir à la servante! dit – il. Ma foi, tant pis! L'amour n'est qu'illusion, Don Juan eût fait de même à ma place.“

lidského bytí. Autor tomuto aktu transgrese věnuje celou kapitolu i ve svém filozofickém díle *Erotismus*.

Georges Bataille zmiňuje postavu Dona Juana i v dalším ze svých kontroverzních děl - v *Experience intérieure* (1943). Bataille studoval Kierkegaarda a znal i Mozartovu verzi. V knize zmiňuje dva momenty, které mu v Mozartově díle připadají nejvýznamnější. Pozvání mrtvého na večeři a poté stisk ruky Juana a komtura:

Mozartův Don Juan [...] má dva rozhodující okamžiky. V prvním je pro nás úzkost již přítomná (komtur je pozván k večeři), ale Don Juan zpívá:

„Vivan le femine – viva il buon vino – gloria e sostegno – d’umanita...“

Ve druhém hrdina drží komturovu mrazivou kamennou ruku a vyzýván k lítosti – odpovídá (je to poslední replika, než padne zasažen bleskem):

„No vecchio infatuato!“⁸³

Bataille poté přiznává, že se mu na Donu Juanovi líbí zejména jeho síla rozvracet nastolený řád.

(Le bavardage futile – psychologique – à propos de „don juanisme“ me surprend, me répugne. Don Juan n’est à mes yeux – plus naïfs – qu’une incarnation presonnelle de la fête, de l’orgie heureuse, qui nie et divinement renverse les obstacles.)⁸⁴

---

⁸³ Bataille Georges: *L’expérience intérieure suivi de Méthode de méditaion et de Post-scriptum*. Galimard. Paris, 1953, s. 120

Le Don Juan de Mozart [...] présente deux instants décisifs. Dans le premier, l’angoisse – pour nous est déjà là (le Commandeur est convié au souper), mais Don Juan chante:

„Vivan le femine – viva il buon vino – gloria e sostegno – d’umanita...“

Dans le second, le héros tenant la main de pierre du Commandeur – qui le glace – et pressé de se repentir – répond (c’est, avant qu’il ne tombe foudroyé, la dernière réplique):

„No vecchio infatuato!“

⁸⁴ Ibid., s. 120

(Malicherné – psychologické – řeči na téma „donjuanismu“ mě překvapují a odpuzují. Don Juan je v mých – naivnějších – očích zosobněním svátku, šťastné orgie, která popírá a božsky převrací překážky.)

4. 3 Don Juan Sidonie Gabrielle Colettové

Spisovatelka Colette vedla poměrně dobrodružný život. Kromě toho, že se živila psaním, působila také jako divadelní i filmová herečka. Ve své tvorbě se zejména zajímá lidskou psychikou a milostnými vztahy.

Tvorba této prozaičky s výrazně senzualistickou tendencí je zaměřena k zachycení života přírody a především k analýze milostných vztahů, které jsou dominujícím a často výhradním tématem jejích románů. Zúžená monotematicnost je vyvážena odstíněným impresionistickým zachycením vnitřního světa zvláště ženských postav.⁸⁵

V jednom z nejslavnějších autorčiných děl *Le pur et l'impur* (1931) se hlavní hrdinka (se silnými autobiografickými rysy) setkává s různými postavami a hovoří s nimi zejména o vztazích mezi muži a ženami. Jednou z těchto postav je i její přítel, který je svůdník a při rozhovoru o pojetí Dona Juana se v tuto postavu přetváří:

Když Colette evokuje Dona Juana před hercem De Maxem, ten se ihned proměňuje v postavu z této pověsti, včetně dobových rekvizit: „[...] jeho hrdé vlasy se třásly při pohybech rameny a jeho ruka se kousek po kousku dostávala na místo jílice meče...“ Možná zde poletuje vzpomínka na Molièra nebo na Dumase.⁸⁶

Hrdinka se svěruje příteli se svým úmyslem napsat o Donu Juanovi divadelní hru. Je zajímavé, že Colette skutečně chtěla takovou hru napsat, avšak tento záměr nakonec nerealizovala.

Don Juan nicméně není hlavní postavou knihy *Le pur et l'impur* a donjuanská tematika tvoří pouze přibližně pětinu textu – dvacet stránek ze sta.

4. 4 Don Juan Michela de Ghelderoda

Ačkoli byl Michel de Ghelderode Belgičan, patří mezi významné autory francouzsky psané literatury, a proto ho do naší práce zařazujeme. Jeho hra *Don Juan ou les amants*

---

⁸⁵Fischer, Jan Otakar – *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol. 2.* Praha: Academia, 1976. s. 659

⁸⁶Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 206
Lorsque Colette évoque Don Juan devant l'acteur De Max, celui-ci se métamorphose immédiatement en personnage de légende, accessoires d'époque inclus: „[...] ses cheveux orgueilleux tremblaient aux mouvements des épaules, et sa main gagnait peu à peu la place d'une garde d'épée.“ Une réminiscence de Molière ou de Dumas flotte peut-être ici.

chimériques (1942) je zjednodušeným přepracováním původní hry *Don Juan* (1928), která byla považována za nehratelnou.

Drama je stejně jako mnoho dalších autorových děl prodchnuto expresionismem a inspirovalo se německými *ich-dramen*:

[...] zájem se koncentruje na „já“ hlavní postavy, jež je autorovým mluvčím a jedinou postavou, která je uchopena ve své celistvosti. Je taková díky svým meditativním a volně povznášejícím monologům, zatímco ostatní postavy jsou povrchní bytosti, neexistující samy o sobě, určené k tomu, aby ztělesňovaly ten a ten hrdinův aspekt a tu či onu vidinu.⁸⁷

Don Juan je v Ghelderodově pojetí spíše smutná postava. Podobně jako někteří romantičtí Juanové hledá ideální ženu, avšak v závěru zjišťuje, že se zmýlil, neboť taková žena na světě není.

Zpočátku se přitom zdá, že ideální ženou bude krásná Olympia, o níž si však mnoho postav myslí, že ani nemůže být živá. Juan k ní dlouze promlouvá a je překvapen, když se Olympia pohne, a odchází s ním do pokoje. Po milostném aktu však Juana přepadnou chmury, přemýšlí o tom, že ideál neexistuje a dokonce se pokusí o sebevraždu.

V závěru hry se objevuje zelený mužík, který se Donu Juanovi představí jako jeho dvojník a oznámí, že jsou oba za trest nakaženi syfilidou. Podobný motiv jsme již viděli u Josepha Delteile.

LE PETIT HOMME VERT: [...] Olympia croule sous les dettes!... (Il cligne de l'oeile.) Nos maladies, vous comprenez?

DON JUAN, mal à l'aise – Quelles maladies?

LE PETIT HOMME VERT: - La sienne... et la mienne... La nôtre quoi! (Attendri.) On s'est aimé à la folie.

DON JUAN: - De quel mal parlez-vous?

LE PETIT HOMME VERT: Du vôtre, sans doute! Je vous disais que nous étions frères!

DON JUAN: Montrez-moi votre figure?

LE PETIT HOMME VERT: Vous me ressemblerez demain!...

---

⁸⁷ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 436:

[...] l'intérêt s'y concentre sur le "moi" du protagoniste, porte – parole de l'auteur et seul personnage à être saisi dans son intériorité grâce à de longs monologues méditatifs et volontiers exaltés, tandis que les comparses sont des êtres sommaires, inexistantes en eux-mêmes et destinés à matérialiser tel aspect du héros ou tel de ses fantasmes.

Il arrache le mouchoir qui cache sa face: Une surface grise et spongieuse, percée d'yeux chassieux, sans nez, et la bouche devenue une plaie saignante. Don Juan pousse un cri d'effroi.⁸⁸

Motiv dvojníka se objevuje ve hře i ve veselejší poloze. Na začátku druhého aktu se tři postavy, závidějící Juanovi jeho milostné dobrodružství s Olympií, za Juana převléknou.

Michel Ghelderode hru věnoval Charlie Chaplinovi, jehož obdivoval, a tak se v ní kromě tragického aspektu můžeme setkat i s komickými prvky. Juan se setkává s černochem jménem Beni Bouftout. Tato postava budí úsměv zejména svojí mluvou, která vzniká smíšením francouzštiny a angličtiny.

Děj hry se odehrává v autorově současnosti v baru na pozadí karnevalu. Don Juan nosí vznešený kostým z 18. století, ale ústy Olympie se divák dozvídá, že je vlastně jen obyčejný měšťan.

OLYMPIA: Ta légende? Bien sûr, c'est amusant. Mais, blague dans le coin, avoue que tu n'es qu'un petit bourgeois en vadrouille?⁸⁹

Ghelderodova hra v sobě bezesporu obsahuje i děsivé stránky mýtu.

[...] *Don Juan ou les Amants chimériques* od Michela Ghelderoda, se otevírá mnoha způsobům četby, ale nevyjadřuje o nic méně do hloubky a stejně silně jako předchozí verze mýtu úzkost křesťana tváří v tvář bolesti a smrti.⁹⁰

---

⁸⁸ Ghelderode, Michel de: *Don Juan ou les Amants chimériques*, s. 96

MALÝ ZELENÝ MUŽÍK: (...) Olympia se bojí v dluzích!... (mrkne) Naše nemoci, chápete?

DON JUAN: (necítí se dobře) – Jaké nemoci?

MALÝ ZELENÝ MUŽÍK: Její... a ta moje... zkrátka ta naše! (dojatě) Milovali jsme se až k šílenství.

DON JUAN: O jaké nemoci to mluvíte?

MALÝ ZELENÝ MUŽÍK: O vaší, bezpochyby! Říkal jsem vám, že jsme bratři!

DON JUAN: Ukážete mi svou tvář?

MALÝ ZELENÝ MUŽÍK: Zítřka se mi budete podobat!

(Strhne kapesník, který skrývá jeho tvář: Jedna část je šedivá a bobtnavá, vynikají v ní mokvajících oči bez nosu a z úst se stala krvácející rána. Don Juan vykřikne)

⁸⁹ Ibid., s. 91

OLYMPIA: Tvoje pověst? No jistě, to je zábavné. Ale žerty stranou, přiznej, že nejsi nic jiného než maloměšťák, co se toulá?

⁹⁰ Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*, s. 439:

[...] *le Don Juan ou les Amants chimériques* de Michel de Ghelderode s'ouvre à une multiplicité de lectures, mais n'en exprime pas moins, en profondeur, et tout comme les versions antérieures du mythe, l'angoisse d'un chrétien face au mal et à l'au delà

4. 5 Don Juan Pierra-Jeana Jouva

V průběhu druhé světové války, v roce 1942, napsal katolický básník Pierre-Jean Jouve analýzu opery *Don Giovanni*. Navzdory slavnému italskému názvu ale svou knihu pojmenoval *Le Don Juan de Mozart* a ve většině případů hlavního hrdinu nazývá Don Juan a nikoli Don Giovanni.

Jouve otevřeně obdivuje Mozartovu genialitu, a tak se kromě děje skvělého Da Pontova libreta věnuje hudební partituře. Hudba ostatně hraje velkou roli i ve vlastní Jouvově tvorbě.

Hudebně komponované jsou i Jouvovy povídkové básně v próze. Všechno to jsou zároveň studie ze sexuální patologie, mající jakoby předznamenání smrti. V typicky jouvovském pekelnickém přísvisu jsou hrdinové prosvěcováni hned zvnějška, hned skrze vlastní, vědomím hříchu narušenou psychiku, v níž je napínán na kříž marné askeze hrdina už od přírody tak nebo onak sexuálně nenormální; přitom jeho naděje na spásu je problematická. Nejtypičtější po této stránce je *Paulina 1880*. Přes zdánlivě objektivní metapsychologické sondy se tu Jouve nepochybně tvorbou osvobozoval i z vlastních komplexů.⁹¹

Velkým tématem Jouvovy analýzy je přítomnost smrti. Autor rozebírá smrt komtura, ale i smrt Mozarta.

Žádný operní skladatel nenapsal tak překvapivou scénu, jako je ta s večeří. Mozart sám, odsouzen k předčasné smrti a vědom si toho, ale o smrt nedbající a zcela připoután k problému transcendentního boje s Bolestí, zde měl moc a poslání. Je pravděpodobné, že se v těchto áriích skrývá nejedno Mozartovo osobní tajemství zahalené slávou a proměněné.⁹²

Další zajímavý motiv vidí Jouve v těsném vztahu postav Dona Giovanniho a Leporela, v jejich vzájemném propojení, jako by byli různými tvářemi téže postavy.

Don Juan a Leporelo jsou, z pohledu tohoto dramatu, vytvořeni v jedné a té samé psychické realitě. Nemluvím nyní vůbec o osvětlování vztahu mezi pánem a sluhou, který byl živnou půdou komických situací. Ne, chceme zde objasnit fenomén, jenž se nachází hlouběji a jímž je vztah ztotožnění.

---

⁹¹ Fischer, Jan Otakar – *Dějiny francouzské literatury 19. 20. stol. 2, s. 576*

⁹² Jouve, Pierre Jean: *Le Don Juan de Mozart*. Provence: Édition d'aujourd'hui, 1979, s. 189:

Aucun musicien d'opéra n'a écrit une page aussi surprenante que celle du Souper. Mozart seul, voué à la mort prématurée et le sachant, mais insouciant de la mort, et entièrement attaché au problème de la lutte transcendante avec la Douleur, avait ici pouvoir et mission. Il est probable que plus d'un secret personnel de Mozart se trouve dans les Arie, enseveli avec gloire et transmué.

Citové životy, existence obou postav spolu komunikují a mohou se zaměňovat jedna za druhou. Prostřednictvím ztotožnění, jež jedna postava pociťuje s částí té druhé, každá tato část tu druhou uchopí a jaksi ji pohlcuje. Leporello vždy napodobuje Dona Juana; Leporello je nízkou částí Dona Juana. Don Juan Leporella využívá; Leporellem se žíví.

[...] Vše se děje tak, jako kdyby byl Leporello nezodpovědnou, nevinnou, zemitou, výsměškovou složkou osobnosti Dona Juana a jako kdyby byl Don Juan částí darebáka Leporella, která se stala oslnivou, provokativní, ale zasaženou vědomím hříchu; Leporello ulevující Donu Juanovi, Don Juan povzbuzující Leporella.⁹³

Autor se dívá na operu i z hlediska společensko-historických souvislostí, cítí v ní předzvěst Velké francouzské revoluce, kterou vyjadřují především tóny Mozartovy hudby.

Masettova árie: *Ho capito* (Pochopil jsem), v níž říká, že je donucen poslechnout, má zvláštní význam. Neboť zápal tohoto vzteklého podřízení je dosti neobvyklý a odráží náladu, která jej obklopuje. Lidská žárlivost, její zuřivý návrat dobře vytvářejí popředí příběhu; ale odkud vychází to, co vnímáme za jakýmsi druhem temné radosti a co má podobu pochodového kroku? Co značí tato téměř hrozivá síla? Malé potměšilé téma smyčcových nástrojů nám odpoví, že se zde jedná o jinou věc než o vesničana Masetta, jemuž hrozí nevěra; že se jedná o ducha, o směr vývoje jednoho národa a jedné epochy; tato malá znělka not zahranych na smyčcích je už árií lidového pouličního zpěvu a neoznamuje o nic méně než převratné změny Velké francouzské revoluce.⁹⁴

---

⁹³Ibid., s. 48: Don Juan et Leporello, au point de vue du drame, sont faits dans une seule et même réalité psychique. Je ne parle point en ce moment du rapprochement au grand jour entre le maître et serviteur, lequel a alimenté la tradition comique. Non, nous voulons dégager ici un phénomène situé plus profondément, un rapport qui est celui de l'identification.

Les vies affectives, les existences des deux figures communiquent, et peuvent se glisser l'une en l'autre. Par l'identification que l'une éprouve avec une part de l'autre, chacune saisit cette part et pour ainsi dire la dévore. Leporello reproduit toujours Don Juan; Leporello est la partie basse de Don Juan. Don Juan use de Leporello; il se nourrit de Leporello.

[...] Tout se passe comme si Leporello était un élément irresponsable, non coupable, terrien, excrémental, de la personnalité de Don Juan, et comme si Don Juan était un morceau du faquin Leporello devenu brillant, provocateur, mais atteint par la conscience du péché; Leporello soulageant Don Juan, Don Juan animant Leporello.

⁹⁴ Ibid., s. 64

L'air de Masetto: *Ho capito* (J'ai compris), dans lequel il se dit contraint d'obéir, est d'un intérêt particulier. Car la verve de cette soumission rageuse est assez insolite, et tranche sur le sentiment environnant. La jalousie de l'homme, sa fureur rentrée forment bien le premier plan; mais d'où vient que l'on aperçoit derrière une sorte de

Pasáž, kde Don Giovanni trvá na tom, aby postavy zpívaly *Viva la libertà!* (Ať žije svoboda!) podle Jouva předznamenává revoluční zpěvy.

Stejně jako předtím, během árie *Ho capito*, i zde máme vzdálený pocit vztahu k Velké francouzské revoluci. Sborový zpěv není bez analogie k některým zpěvům této revoluce, což nás vede k myšlence na blízkou souvislost mezi volnomyšlenkářem a svobodou.⁹⁵

Jouvův *Le Don Juan de Mozart* se liší od děl ostatních autorů, kterým se věnujeme, a jež jsou další variací na donjuanské téma. Je to rozbor práce jiného autora po stránce obsahové, hudební, která děj doplňuje a prohlubuje, ale i po stránce filozofické.

4. 6 Don Juan Alberta Camuse

Mýtus o Sisyfovi (le Mythe de Sysiphe, 1943) je slavná esej, v níž Albert Camus věnuje donjuanské problematice část zvanou *Donjuanství*.

Don Juan je jedním z prototypů absurdního hrdiny. Není nešťastný, a to i přesto, že si je vědom neodvratné smrti.

Et c'est bien là le génie: l'intelligence qui connaît ses frontières. Jusqu'à la frontière de la mort physique, Don Juan ignore la tristesse. Depuis le moment où il sait, son rire éclate et fait tout pardonner. Il fut triste dans le temps où il espérait. Aujourd'hui, sur la bouche de cette femme, il retrouve le goût amer et réconfortant de la science unique. Amer ? À peine : cette nécessaire imperfection qui rend sensible le bonheur!⁹⁶

---

gaîté sombre et comme un mouvement de marche ? Que signifie cette force presque menaçante ? Un petit thème sardonique sur les cordes nous répond qu'il s'agit ici de tout autre chose que du paysan Masetto menacé du cocuage; qu'il s'agit d'un esprit, d'une tendance dans un peuple, et d'une époque; cette petite sonnerie de notes piquées sur les cordes à l'unisson, c'est déjà l'air d'un chant populaire de rue; et ceci n'annonce pas moins que les mouvements de subversion de la Révolution Française.

⁹⁵ Ibid., s. 92 Comme précédemment, au moment de l'Air *Ho capito*, nous avons eu l'impression lointaine d'un rapport à la Révolution Française. Le chœur *Viva la libertà!* n'est pas sans analogie avec certains chants de cette Révolution; et ceci nous conduit à faire en esprit un rapprochement entre le libertin et la liberté.

⁹⁶ Camus, Albert: *Le Mythe de Sisyphes*. Paris: Gallimard, 1942, s. 67:

To právě je génius: inteligence, znající své hranice. Až po hranici fyzické smrti nezná Don Juan smutek. Jakmile ví, vybuchne v smích a všechno odpouští. Býval smutný v dobách, kdy doufal. Dnes nachází v ústech té ženy

Odmítání naděje na posmrtný život je jedním ze specifických rysů Camusova Dona Juana. Don Juan žije ve světě, kde Bůh neexistuje. Je to ateista zbavený iluzí.

[...] Que signifie d'autre ce commandeur de pierre, cette froide statue mise en branle pour punir le sang et le courage qui ont osé penser ? Tous les pouvoirs de la Raison éternelle, de l'ordre, de la morale uni-verselle, toute la grandeur étrangère d'un Dieu accessible à la colère, se résument en lui. Cette pierre gigantesque et sans âme symbolise seulement les puissances que pour toujours Don Juan a niées.⁹⁷

V Camusově pojetí se Don Juan částečně podobá Juanovi filozofa Kierkegaard. Svádění je jeho stav a upřednostňuje kvantitu nad kvalitou. Je však otázka, zda považovat *Mýtus o Sisyfovi* za filozofické dílo.

[...] Když Camusovi chybí argumenty a konkrétní příklady „absurdních ctností“, sahá autor zcela běžně k mýtu, beletrii či vlastní fantazii. [...] Literatura tu zkrátka až příliš často poráží historii, mýtus realitu a papírový hrdina reálně existujícího člověka.

Obdobným útokům a kritikám bylo vystaveno i samotné téma knihy. Francouzští filozofové se například dodnes přou o to, zda je možné pojem „absurdna“ považovat za „pertinentní filozofickou kategorii“. Obvykle odpovídají záporně.⁹⁸

Albert Camus byl přitahován nejen mýtem o Donu Juanovi, ale také mýtem o Faustovi a před svou smrtí měl v úmyslu vytvořit dílo Don Faust, jehož hlavní hrdina mýty a spojí. Zmínky o tomto projektu můžeme najít už v jeho *Zápisnících I (Carnets I)*. Propojení obou mýtů se Camus dotknul už v *Mýtu o Sisyfovi* a zdaleka nebyl v tomto směru prvním autorem. Na počátku 19. století téma zpracoval německý autor Christian Grabbe v tragédii *Don Juan a Faust* (1829) a následně Théophile Gautier v básni *Komedie smrti (La Comédie de la mort)*, 1838), kterou jsem rozebral ve své bakalářské práci.

---

hořkou chuť jedinečného vědění. Hořkou? Jen zcela nepatrně; je to ta nezbytná nedokonalost, díky níž si uvědomujeme štěstí!

⁹⁷ Ibid., s. 71 (...) kamenný komtur ztělesňuje veškerou moc věčného Rozumu, pořádku, univerzální morálky, celou tu podivnou velikost Boha, jenž je náchylný k hněvu. Ten obrovitý kámen bez duše pouze symbolizuje mocnosti, které Don Juan jednou provždy popřel.

⁹⁸ Camus, Albert: *Mýtus o Sisyfovi*. Přeložila Dagmar Steinová. Praha: Garamond, 2006. doslov E. Beránkové, s. 135

5. Závěr

Shrňme si, jaká je tedy postava Dona Juana v dílech francouzských spisovatelů z druhé poloviny devatenáctého a první poloviny dvacátého století.

Don Juan zůstává především velkým svůdníkem. Výjimku tvoří hrdina Henryho de Montherlanta a Don Juan Oscara Milosze (v básni *Scènes de Don Juan*), jemuž je dokonce vlastní žena nevěrná. Zatímco Molièrův či Mozartův Don Juan sváděl všechny ženy bez rozdílu, v některých nových verzích si mezi ženami vybírá, jak jsme viděli v dílech Anouilhe a Montherlanta.

Tirsův, Molièrův i Mozartův Don Juan využívá postavení šlechtice k uskutečňování svých záměrů. Ať už moderní autoři ponechali děj v historických kulisách (Zévaco, Rostand), nebo jej zasadili do současnosti (Anouilh, Ghelderode), nový společenský řád se v příběhu i postavě hrdiny odrazil. Don Juan přestává být rebelem a jen výjimečně najdeme dílo s kritikou společenských mravů (náboženské pokrytectví a neschopní lékaři u Anouilhe).

Otázka víry ustoupila ve většině děl do pozadí. Tradiční verze, v níž se v podstatě počítá s Boží existencí, se drží pouze dva katoličtí autoři z maňaristické linie – Oscar Milosz a Joseph Delteil.

Naproti tomu ateistické pojetí světa nalezneme u Georgese Bataille, jehož hrdina dojde až k blasfémii, Alberta Camuse a Henryho de Montherlanta.

Většina autorů se snaží vložit do díla filozofický rozměr. Hlubší smysl dává příběhu například Jean Aicard a Edmond Rostand. Někteří autoři postavu Dona Juana přetvářejí a využívají k ilustraci svých vlastních pojetí světa, například Albert Camus k demonstraci absurdního hrdiny.

V menší míře se můžeme setkat s tím, že je Don Juan pouze hrdinou dobrodružných příběhů, které postrádají hloubku (u Apollinaira a Zévaca).

Zajímavé je, jak autoři pracují s některými motivy přejatými z původních verzí, například s motivem trestu. Zásadním způsobem se mění jeho podoba. Zatímco v dřívějších verzích se Don Juan propadal do pekel, nově se trest většinou obejde bez nadpřirozených sil. Don Juan bývá postižen syfilidou (u Delteile a Ghelderoda), jindy umírá na infarkt (u Anouilhe) nebo přestává být pro ženy přitažlivý (u H. Bataille). Rafinovaný trest dává Donu Juanovi Edmond Rostand prostřednictvím d'ábla – odsuzuje Dona Juana hrát lidem navěky divadlo v podobě loutky.

Autoři často využívají i další motiv, jímž je seznam svedených žen. U Anouilhe se setkáváme s policejním záznamem, u Montherlanta s dopisy Juanových lásek, u Delteile se jmény žen na hřbitovních náhrobcích, u Rostanda pak se stíny 1003 žen, což je odkaz na počet žen, jež svedl Don Giovanni ve Španělsku.

V několika verzích je rozvinut motiv dvojníka. Don Juan využívá převleku a zaměňuje se se svým kolegou – někdy přítelem (u H. Bataille), jindy sluhou (u Montherlanta). Pierre-Jean Jouve ve své analýze Dona Giovanniho označuje tento motiv jako ztotožnění postav pána a sluhy.

A právě sluha zůstává u moderních autorů nejvýraznější vedlejší postavou. Nalezneme jej u všech autorů inspirovaných Molièrovou verzí. Sluha se s Donem Juanem doplňuje a v podstatě ve stejné míře, v jaké Don Juan oproti předchozím verzím ztrácí na charizmatu, přestává být jeho sluha zbabělý, nerozhodný a komický.

Najdeme však i verze, kde sluha vůbec není a jeho rysy přebírají jiné postavy, např. slečna Supo u Jeana Anouilhe.

Důležitou postavou řady děl, zejména verzí ovlivněných Molièrem, zůstává také komtur. Bývá Juanovým protivníkem a oznamuje mu jeho trest. U některých autorů však má tuto roli jiná postava (syn Fabrice u Anouilhe, ďábel u Rostanda).

Donjuanský mýtus zůstal až do dvacátého století pro spisovatele zajímavý. Viděli jsme, jak se postava Dona Juana proměňovala a jak může být uchopena mnoha způsoby. Autoři se ve svých příbězích zaměřili na rozměr, který je nejvíce zajímavý. Katoličtí autoři zdůraznili pokání (Milosz, Delteil), mýtizaci tohoto hrdiny pak zdůraznili H. Bataille, Henry de Montherlant a Michel de Ghelderode.

To, co Donu Juanovi zajistí oblibu u autorů a čtenářů i ve dvacátém prvním století je sama podstata mýtu:

[...] Don Juan pro obecné mínění zůstává rozeným svůdníkem, který vyvolává skandály a zároveň fascinuje. Charakterizuje ho neobyčejný počet žen, které po sobě v jeho životě následují, a jeho touha po nich a touha, kterou v nich sám vzbuzuje. A také skutečnost, že uspokojení této touhy je pro něj nade všechna ostatní potěšení. Na základě tohoto invariantu (neměnného základu) vznikají všechny nové podoby postavy.⁹⁹

---

⁹⁹ Berveiller, Michel: *Don Juan* [online]. [cit. 2012-07-15], s. 7. Dostupné z: <http://www.universalis.fr/encyclopedie/don-juan/>

Résumé

Ce travail décrit le personnage et le mythe de Don Juan dans la littérature française depuis la moitié du dix-neuvième siècle jusqu'à la moitié du vingtième siècle.

Les écrivains modernes se sont plus ou moins inspirés par les versions les plus connues – celles de Molière et de Mérimée. Nous pouvons aussi constater l'influence des versions étrangères – celles de Molina, Mozart et Byron.

Pour comparer les oeuvres modernes avec les oeuvres précédentes, nous avons divisé notre travail en trois parties. Dans la première partie, nous analysons les oeuvres liées à la pièce de Molière, dans la deuxième, nous traitons les oeuvres inspirées par la nouvelle de Prosper Mérimée et dans la troisième, nous étudions les oeuvres qui n'ont pas été influencé par aucune de ces deux grandes versions (il y a pourtant une exception – l'oeuvre d'Apollinaire qui a été influencé par Molière et Mérimée à la fois).

La première partie se concentre sur les oeuvres inspirées par le chef d'oeuvre de Molière: *Dom Juan ou le festin de pierre*. Les oeuvres de ce groupe contiennent non seulement le personnage qui ressemble à celui de Molière, mais aussi les motifs typiques pour la version Molièresque. Entre les motifs qui apparaissent dans les oeuvres de cette époque le plus souvent, nous pouvons compter - le commandeur, le valet et le refus de repentir du héros. Parfois, les auteurs de ce groupe ajoutent aux oeuvres la signification philosophique (Aicard, Rostand).

La deuxième partie traite les écrivains influencés par la période du romantisme et surtout par la nouvelle *Les âmes du purgatoire* par Prosper Mérimée. Nous présentons les sources principales de Prosper Mérimée et nous expliquons comment il a combiné le personnage réel - Miguel Mañara et le Don Juan littéraire. Ensuite, nous soulignons les motifs typiques pour la version mériméenne - le repentir, les funérailles et la vieillesse du héros. Les écrivains inspirés par la version de Mérimée se sont surtout concentrés sur l'aspect religieux de l'histoire. En général, Don Juan se repent et finit sa vie dans un cloître.

La troisième partie contient les oeuvres qui se sont inspirées par toutes ou par aucune des versions précédentes. Les écrivains ont souvent utilisé le personnage de Don Juan pour

---

„[...] don Juan demeure, pour l'opinion commune, le séducteur-né, scandaleux et fascinant tout ensemble, que caractérisent le nombre inhabituel de femmes qui se succèdent dans la vie, la réciprocité du goût qu'il a pour elles et de celui qu'il inspire, le fait qu'il met la satisfaction de ce goût au-dessus de tous les plaisirs. C'est à cet invariant que se réfère toute recreation du personnage.“

souligner leurs idées philosophiques (Camus, G. Bataille) ou pour le traiter du point de vue théâtral (Colette, Ghelderode).

La conclusion résume les tendances des types de caractère de Don Juan dans les oeuvres étudiées et aussi les motifs du mythe donjuanesque qui apparaissent dans le thème étudié le plus souvent.

Seznam použité literatury

Primární literatura

Anouilh, Jean: *Ornifle ou le Courant d'air*. In: *Théâtre II*. Lonrai: Gallimard, 2007.

Anouilh, Jean: *Miláček Ornifle*. Přeložil a upravil Jan Kopecký. Praha: Dilia, 2001.

Apollinaire, Guillaume: *Les trois Don Juan*. Paris. Bibliothèque des curieux, 1914.

Dostupné z: <http://obvil.paris-sorbonne.fr/corpus/apollinaire/trois-don-juan/>

Aicard, Jean: *Don Juan ou la comédie du siècle*. Paris. Chamerot et Renouard, 1889. [online]. [cit. 2015-04-10.].

Dostupné z: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5400599t.r=Aicard+don+juan.langEN>

Bataille Georges: *Oeuvres complètes*. Paris: Gallimard, 1970.

Bataille Georges: *L'expérience intérieure suivi de Méthode de méditation et de Post-scriptum*. Galimard. Paris, 1953

Bataille, Georges: *Erotismus*. Přeložili Marie Kohoutová a Michal Pacvoň. Praha: Hermann a synové, 2001.

Bataille, Henry: *Théâtre complet*. Paris: Ernest Flammarion, Paris, 1922.

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5836230f.r=Henry+Bataille+th%C3%A9atre+homme+a+la+rose.langEN>

Camus, Albert: *Le Mythe de Sisyphe*. Paris: Gallimard, 1942.

Camus, Albert: *Mýtus o Sisyfovi*. Přeložila Dagmar Steinová. Praha: Garamond, 2006.

Colette, Sidonie Gabrielle: *Le Pur et l'impur*. Paris: Hachette, 1971.

Delteil, Joseph: *Don Juan*. Paris: Bernard Grasset, 1930.

Delteil, Joseph: *Don Juan*. Přeložil Jaroslav Zaorálek. Praha: Symposion, 1931.

Dumas, Alexandre père: *Théâtre complet de Alexandre Dumas, Don Juan de Marana; Kean; Piquillo*. Paris: Michel Lévy frères, 1976. [online]. [cit.2015-05-19].Dostupné z:

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k229495k.r=Don+Juan+de+Marana.langFR>

Gautier, Théophile: *La Comédie de la Mort et autres poèmes*. Choix et présentation par François Boddaert. Chatenois Les Forges: Orphée/La Différence, 1994.

Gautier, Théophile: *Don Giovanni*. Article publié le 27 janvier 1845. In *Histoire de l'art dramatique en France depuis vingt-cinq ans*. Bruxelles: Méline, Cans et compagnie, 1859.

[online]. [cit.2012-07-25]. Dostupné z:

<http://gallica.bnf.fr/Search?ArianeWireIndex=index&p=1&lang=FR&q=Gautier%2C+Th%C3%A9ophile.+Histoire+de+l%27art+dramatique+en+France+depuis+vingt-cinq+ans>

Ghelderode, Michel de: *Don Juan ou les Amants chimériques*. Poitier: Gallimard, 1955.

Jenovéfa. *Johannes doktor Faust. Don Šajn. Tři lidové loutkové hry*. Praha: Argo, 2011.

Jouve, Pierre Jean: *Le Don Juan de Mozart*. Provence: Édition d'aujourd'hui, 1979.

Félicien Mallefille, *Mémoires de Don Juan*. Paris: Michel Lévy frères, 1859. Dostupné z:

<http://books.google.cz/books?id=xGItAAAAMAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=true>

Mérimée Prosper: *Colomba; suivi de La Mosaïque et autres contes et nouvelles*. [online].

[cit.2015-04-25]. Paris: Charpentier, 1862. Dostupné z:

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k202397m.r=M%C3%A9rim%C3%A9e+Les+ames+du+purgatoire.langFR>

Mérimée, Prosper: *Kronika vlády Karla IX. a vybrané novely*. Přeložili Josef Čermák a Jaroslav a Růžena Pochovi. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959.

Milosz Oscar Vladislav de Lubicz: *Miguel Mañara, Mystère en six tableaux*. Paris: André Silvaire, 1962.

Milosz Oscar Vladislav de Lubicz: *Don Juan, drame en Six tableaux, Mephistobeth*, Paris. André Silvaire, 1946.

Milosz Oscar Vladislav de Lubicz: *Les scènes de Don Juan*. In: *Poésies I. Le Poème des décadences Les Sept solitudes*. Paris: André Silvaire, 1972.

Molière: *Dom Juan ou le Festin de pierre*. In: *Dom Juan*. Présentation par Boris Donné. Paris: Flammarion, 1998.

Molière: *Don Juan neboli Kamenná hostina*. In: *Hry II*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954.

Molina, Tirso de: *Sevillský svůdce a kamenný host*. Přeložil Vladimír Mikeš. Praha: Odeon, 1984.

Montherlant, Henry de: *La Mort qui fait le trottoir (Don Juan)*. Préface de Gabriel Matzneff. Paris: Gallimard, 1972.

Mozart, Wolfgang Amadeus: *Don Giovanni*. Libreto: Lorenzo Da Ponte. Český text Rudolf Vonásek. Praha: Národní divadlo, 2000.

Rostand, Edmond: *La dernière nuit de Don Juan: poème dramatique en deux parties et un prologue*, Paris: Charpentier et Fasquerelle, 1921. [online]. [cit.2015-05-19] Dostupné z:

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k1131199.r=derniere+nuit+de+don+juan.langEN>

Zévaco, Michel: *Don Juan*. Paris: Jules Tallandier, 1976.

Zévaco, Michel: *Le roi amoureux*. Paris: Jules Tallandier, 1976

Dostupné z:

http://www.google.fr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=12&ved=0CF4QFjAL&url=http%3A%2F%2Fbeq.ebooksgratuits.com%2Fauteurs%2Fzevaco%2FZevaco-Donjuan.pdf&ei=2GZbVYawJIKxsAGdroG4Dg&usg=AFQjCNEEfQ_93PXboLxT2xkPBcGDq6GpBw&bvm=bv.93564037,d.bGg

Sekundární literatura

Berveiller, Michel: *Éternel Don Juan*. Paris: Hachette, 1961.

Brunel, Pierre, dir. : *Dictionnaire de Don Juan*. Paris: Robert Laffont, col. „Bouquins“, 1999.

Brunel, Pierre, col.: *Don Juan, Le drame du séducteur*. Le Point, édition spéciale, No 10, décembre 2011 – janvier 2012.

Fischer, Jan Otakar: *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol. 1*. Praha: Academia, 1966.

Fischer, Jan Otakar – *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol. 2*. Praha: Academia, 1976.

Fischer, Jan Otakar – *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol. 3*. Praha: Academia, 1979.

Fryčer, Jaroslav, kol.: *Slovník francouzsky píšících spisovatelů*. Praha: Libri, 2002.

(Gendarme de Bévette, Georges: *La légende de Don Juan*. Paris: Hachette, 1906, Genève: Slatkine Reprints, 1993.)

Gournay, Aurélia: *Don Juan en France au XXe siècle: réécritures d'un mythe*, Paris: Université Sorbonne nouvelle, 2013. Dostupné z: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/tel-00975274/document>

Kareta, Filip: *Postava Dona Juana ve francouzské literatuře od klasicismu po romantismus*. Bakalářská práce. Praha: Ústav románských studií, 2012.

Kolektiv autorů: *Don Juan and Faust in the XXth Century. Theatre conference, Prague 1991*. Praha: Filozofická fakulta UK, 1993.

Marañón, Gregorio: *Don Juan et le donjuanisme*. Stock, Paris, 1958.

Rousselot, Jean: *O. V. de L. Milosz, Poètes d'aujourd'hui*, Seghers, 1949

Rougemont, Denis de: *L'Amour et l'Occident*. Saint-Amand: Union générale d'Édition, 1939.

Rougemont, Denis de: *Les mythes de l'amour*. Saint-Amand: Gallimard, 1961.

Rousset, Jean: *Le mythe de Don Juan*. Paris: Armand Colin, 1976.

Sauvage, Micheline: *Le Cas Don Juan*. Abbeville: Éditions du Seuil, 1953.

Internetové odkazy

Bible svatá. Dostupné z: <http://onlineb21.bible21.cz/bible.php?kniha=zalmy>

[http://fr.wikipedia.org/wiki/Alonso Fern%C3%A1ndez de Avellaneda](http://fr.wikipedia.org/wiki/Alonso_Fern%C3%A1ndez_de_Avellaneda)